

Terug naar de Toekomst

Financieel Perspectief 2021 – 2024

Apeldoorn, mei 2020

Inhoud

Terug naar de Toekomst	2
Leeswijzer	7
1 Sturing en partnerschap in het sociaal domein	8
1.1 Transformatienotitie als tussenstap vanwege tekorten Jeugd en Wmo	8
1.2 Transformatie, normalisatie en keuzevrijheid	9
2 Financieel perspectief in onzekere tijden	10
2.1 Rijksoverheid	10
2.2 Gemeentefinanciën en Apeldoorn	11
2.3 Financiële perspectief 2021 – 2024	12
2.4 Visie op nieuwe ombuigingen	14
3 Afwegingskader en ombuigingsvoorstellen	15
3.1 Ombuigen door beperken van onze uitgaven	15
3.2 Financiële prognoses versus ombuigingsvoorstellen	17
4 Risico's en kansen	18
5 Overige onderwerpen en resumé voorstellen	19
5.1 Financieel herstel	19
5.2 Werkwijze kredieten	19
5.3 Resumé voorstellen	20
6 Bijlagen	21

Terug naar de Toekomst

Op 17 april jl. schreven wij dat u voor de zomer een voorzichtig financieel perspectief 2021-2024 zou ontvangen. Een perspectief gebaseerd op de kennis van het moment en waarbij we niet of nauwelijks verder zouden kijken dan 2021. De bespreking van het financieel perspectief in uw raad vindt plaats op 11 juni, besluitvorming op 25 juni. Vervolgens kan op basis van de uitkomsten van het debat de MPB 2021-2024 worden opgebouwd. Dit toegezegde sobere financieel perspectief ligt nu voor u.

Het coronavirus is een 'gamechanger'

We hebben dit financieel perspectief de titel 'Terug naar de Toekomst' gegeven. Niet terug naar de toekomst zoals we die enkele maanden geleden voor ons zagen, maar wel terug naar een tijd waarin we überhaupt weer over een toekomst na kunnen denken. De coronacrisis is een maatschappelijke en economische gamechanger. Terugverlangen naar het pré-corona tijdperk lijkt een romantisch verlangen naar een voorbijgeerde wereld. De coronacrisis heeft ons even in een 'surplace' gezet. Onze aandacht ging volledig uit naar de beheersing van de crisis en de bescherming van onze kwetsbaren. In een crisis is er geen verleden en geen toekomst, maar beperken we ons noodzakelijkerwijs tot een korte termijn handelingsperspectief. Beeldend is bijvoorbeeld dat vanaf 11 maart de coronacrisis dagelijks de voorpagina van de NRC vulde, pas vanaf 30 april was er weer ruimte voor andere berichten.

Zes mei presenteerde het kabinet een plan om de maatregelen in het kader van de 'intelligente lockdown' stapsgewijs te versoepelen. Het was mogelijk om delen van het economisch en maatschappelijk leven weer meer ruimte te geven. Het zijn forse maar ook behoedzame stappen, waarbij veel verantwoordelijkheid wordt gelegd bij de samenleving. Of en hoever de maatregelen op termijn verder verruimd kunnen worden is afhankelijk van hoe de dalende ziekte- en sterftcijfers en de afvlakking van de curve zich ontwikkelen. Maar al met al ziet het er hoopvol uit. Na de 'intelligente lockdown' wordt nu vorm gegeven aan een 'intelligente exit-strategie'.

Natuurlijk weet u het allemaal, maar wij schetsen u dit beeld om te stipuleren onder welke omstandigheden ons college zich boog over de financiële opgaves. Gedurende de afgelopen maanden werd het meer en meer duidelijk dat we deze keer niet kunnen volstaan met de traditionele aanpak waarbij we voor de vier eerstkomende jaren een min of meer doordacht programma ontwerpen. Een meerjarenprogrammabegroting die als het ware de bekende ontwikkelingen extrapoleert tot een samenhangende toekomstverwachting. Zelfs een jaar vooruit kijken lijkt onder de huidige omstandigheden al wensdenken. Internationaal, nationaal en lokaal weten we niet hoe de werkelijkheid zich zal ontwikkelen. Vandaar het sobere financieel perspectief. Een perspectief dat bedoeld is om samen met u een voorzichtige financiële koers uit te zetten en die, na uw instemming, in november zal leiden tot een meerjarenprogrammabegroting waarvan de eerste jaarschijf 2021 sluitend zal zijn en de overige jaarschijven nog niet in detail zijn ingevuld.

Een onzekere toekomst, zoveel is zeker

Daarbij is het een belangrijke vraag hoe in de postcorona-samenleving de samenleving en meer in het bijzonder de economie zich zullen herstellen. Het is een vraag die wij ongetwijfeld delen met onze lokale ondernemers en zelfstandigen die voor een belangrijk deel de welvaart van onze stad dragen. Velen van hen zijn getroffen door de jongste ontwikkelingen en hun perspectief kent meer onzekerheden dan zekerheden. Op de korte termijn zullen de rijksmaatregelen enige verlichting bieden, maar de verdere toekomst is vaak nog ongewis. Ons college deelt hun zorgen en zal waar mogelijk ondersteuning bieden. Bij mogelijke ombuigingen willen wij rekening houden met de effecten op de lokale werkgelegenheid en, zo wet- en regelgeving ons niet in de weg staan, willen wij bij

gemeentelijke investeringen bij voorkeur gebruik maken van onze lokale ondernemers en zelfstandigen.

Op (inter)nationale schaal wordt er alles aan gedaan om via ondersteuningsprogramma's de effecten te mitigeren en ongetwijfeld zullen er nieuwe ondersteuningsprogramma's, wellicht ook richting gemeenten, worden bedacht ter ondersteuning van de exit strategie. Desalniettemin schetsen de toekomstscenario's een somber beeld. Als het gaat om de financiële huishouding van de gemeente is onzekerheid troef. De effecten van de coronacrisis voor onze financiën zijn nog onduidelijk. We hebben extra uitgaven moeten doen en we lopen inkomsten mis en we weten niet in hoeverre we worden gecompenseerd door provincie en rijk. De reële (lokale) economie is ruw verstoord. Zoals gezegd zijn veel bedrijven getroffen door het coronavirus en het is de vraag hoe en in welke staat zij de crisis te boven zullen komen. Burgers zijn getroffen door inkomens- en bestaansonzekerheid en de effecten daarvan zullen merkbaar worden in het gemeentelijk huishoudboekje, bijvoorbeeld via onze bijstandsuitgaven. Wanneer de premier eertijds sprak van een situatie waarin het kabinet op basis van 50% kennis 100% beslissingen moest nemen, geldt in economisch opzicht dat wij in Apeldoorn op dit moment op basis van 25% kennis beslissingen moeten nemen. Het is niet anders.

Met u staan wij voor de opgave om binnen en ondanks deze omstandigheden met daadkracht, leiderschap en trots op kortere en langere termijn vorm te geven aan de actuele noden en ambities van Apeldoorn. En natuurlijk kunnen we dat. Juist nu is het van belang dat wij al onze energie inzetten om deze crisis het hoofd te bieden, maar ook om onze toekomst niet uit het oog te verliezen. Apeldoorn, de grootste stad op de Veluwe, elfde stad van Nederland, de banenmotor van de regio verdient dat. We zijn dat aan onze stad, aan haar inwoners en aan onszelf verplicht. Dat we nu onder druk van de omstandigheden even pas op de plaats moeten maken weerhoudt ons niet om verder te werken aan onze ambities. Natuurlijk zijn de financiële opgaves groot en deels dateren zij van voor de coronacrisis. De grote tekorten in het sociaal domein zijn evident, die werkelijkheid is niet anders geworden. Maar ook die zullen wij overkomen en tegelijkertijd verder bouwen aan een stad die ook in de toekomst op Apeldoornse wijze onderdak zal bieden aan een groeiende bevolking. Voor de zomer zullen wij met u het debat voeren over actuele problematiek en hoe die zijn weerslag heeft op de korte termijn, daar gaat dit sobere financiële perspectief over. Op basis van de uitkomsten van dat debat zullen wij u na de zomer een meerjarenprogrammabegroting voor de eerstkomende vier jaren aanbieden. Maar na de zomer komen wij ook bij u terug voor een debat over verdergaande ambities. Een debat over Apeldoorn in een verdere toekomst met 2040 als stip op de horizon, een toekomst die begint met de stappen die we nu zetten. De centrale vraag zal zijn welke stad wij voor ons zien in het licht van een toenemende bevolking en in het licht van de grote opgaves op het gebied van de sociale en fysieke inrichting van de stad, mobiliteit, economie, duurzaamheid en klimaatopgaves.

Een handelingskader: vertrekpunten

Ons college heeft nagedacht over hoe we om moeten gaan met deze deels onzekere en deels zekere omstandigheden. Wij zijn van mening dat het nu niet het moment is om besluiten te nemen die het stedelijke sociaal, economisch en fysieke weefsel onomkeerbaar beïnvloeden. De onzekerheid vraagt om een behoedzame koers, zodat we in de nabije toekomst binnen hanteerbare onzekerheidsmarges gefundeerde beslissingen kunnen nemen om onze (financiële) koers te bepalen. Of zoals onze portefeuillehouder Financiën onlangs (1 mei 2020) zei in een interview in Binnenlands Bestuur: 'Als je rekening houdt met een worst case-scenario, ga je bezuinigen, want je moet een sluitende begroting hebben. Dus dan sluit je een bibliotheek en twee zwembaden. En dan blijkt dat het wel meevalt. Als ik één tip mag geven: ga niet uit van een zwart scenario. Er is niets ergers dan voorzieningen sluiten en erachter komen dat het niet nodig was. Sluiten is makkelijk, maar opnieuw starten is duur en kost tijd.'

In de achterliggende hoofdstukken treft u een financiële verdieping aan. Hier beperken wij ons tot de eerste jaarschijf: 2021. Bij ongewijzigd beleid, doorvoering van de maatregelen in het sociaal domein en doorrekening van indexeringen etc. is er een voorzienbaar tekort van bijna € 6,5 miljoen. Dit tekort

kunnen wij ten dele bestrijden door een geheel van kleinere en grotere maatregelen die optellen tot € 3,8 miljoen. Rest een bedrag van € 2,7 miljoen waarvoor nog een oplossing moet worden gevonden. Wij willen hierover met u in gesprek om straks een door uw raad breed gedragen MPB 2021-2024 op te kunnen stellen. Wij stellen ons voor dat wij met u het debat zullen voeren over de vraag welke richting u ons mee wilt geven om tot dekking van het resterende tekort te komen. Aan de hand van de uitkomsten van dat debat zullen wij vervolgens voorstellen ontwikkelen voor de MPB 2021-2024.

Doorvoering maatregelen sociaal domein

Zoals gezegd zijn wij van mening dat de ingezette en geplande maatregelen binnen het sociaal domein onverkort moeten worden doorgevoerd. De opgave is om een kwalitatief goed lokaal en efficiënt zorgstelsel te handhaven waarbij er een balans is tussen de verantwoordelijkheid van de inwoner en van de (lokale) overheid. Een balans die soms onvermijdelijk zal botsen met de individuele keuzevrijheid.

Daarnaast blijven wij onverkort van mening dat het rijk gemeenten onvoldoende compenseert voor de kosten die gemeenten maken om de gedecentraliseerde taken uit te voeren. Dit temeer wanneer het Rijk meent de marges waarbinnen dit plaats moet vinden versmalt (abonnementstarief Wmo). Wij zullen, en u hopelijk met ons, bestuurlijk en politiek invloed uitoefenen om dit onderwerp, met andere gemeenten, binnen de toepasselijke gremia nadrukkelijk aan de orde te stellen.

De coronacrisis zal ons straks wellicht lessen hebben geleerd. De samenleving heeft zich de afgelopen tijd op een verrassende manier laten zien. Het sociaal weefsel dat zichtbaar werd, het maatschappelijk elan om elkaar te ondersteunen, kan inspiratie bieden om ook in het post-coronatijdperk het gemeentelijk zorgstelsel verder te verfijnen. Een artikel in de Volkskrant van vier mei jl. kopte: 'Spanjaarden omarmen solidariteit'. Het artikel verhaalde over hoe de Spanjaarden tijdens de coronacrisis naar elkaar toegroeiden. De socioloog Marti: 'Tijdens deze pandemie hebben mensen meer tijd over en dat verklaart voor een deel de nieuwe solidariteit. Tegelijkertijd kan dit een aanknopingspunt zijn voor een verandering op de lange termijn, naar een samenleving waarin mensen met elkaar delen. In tijden van crisis zijn we ons er beter van bewust welke kant we op willen gaan. Dit is het moment om onszelf fundamentele vragen te stellen over hoe we willen leven. We kunnen nu iets veranderen, beginnend bij onszelf.' Wat voor Spanje geldt zal mogelijk ook min of meer vergelijkbaar voor ons land en voor Apeldoorn gelden, maar het is nu nog te vroeg om hier concrete uitspraken over te doen.

Herijking strategische – en tophema's

Bij mogelijke oplossingsrichtingen zijn de strategische thema's bespreekbaar, maar we willen onvoldoende doordachte kortetermijnoplossingen zonder samenhang voorkomen. Vanuit een doordachte visie op de afzonderlijke strategische thema's en topdoelstellingen willen wij zo nodig komen tot een herijking. Het kan zo zijn dat wij onder de nieuwe omstandigheden van sommige wensen af moeten zien of maatregelen moeten temporiseren. Wellicht dat wij binnen sommige thema's meer verwachtingen mogen hebben van een centrale of provinciale overheid. Duurzaamheid zou zo'n voorbeeld kunnen zijn, gemeenten kunnen niet alleen de klimaatambities waar maken. Dat dit wellicht conflicteert met het bestuursakkoord is zeker mogelijk. De huidige omstandigheden laten het dogmatisch vasthouden aan in andere tijden geformuleerde ambities niet toe.

Bestaans- en inkomenszekerheid

Het primaat voor de financiële ondersteuning van ondernemers en anderen die het financieel moeilijk hebben vanwege de coronacrisis ligt bij het rijk. Het is goed om te zien hoe het rijk hier zijn verantwoordelijkheid neemt. Maar natuurlijk zal het ongetwijfeld zo zijn dat als gevolg van de crisis

meer mensen een beroep zullen doen op onze lokale regelingen. Natuurlijk bieden wij dan via onder meer de uitvoering van de Participatiewet en het minimabeleid ondersteuning. Zo enigszins mogelijk willen wij ingrepen binnen dit domein voorkomen.

Gemeentelijke (infrastructurele) investeringen, een dilemma

Een dilemma is hoe wij om moeten gaan met de gemeentelijke investeringen in de stedelijke infrastructuur en gemeentelijke voorzieningen etc. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met de nieuwbouw van het zwembad in Noord, de tweede sporthal in Zuid? Vanuit een financiële optiek zou het raadzaam kunnen zijn om dergelijke uitgaven te temporiseren of achterwege te laten. Tegelijkertijd kan dat conflicteren met de stedelijke behoefte aan een sociale infrastructuur en kan het wegvallen of temporiseren van gemeentelijke investeringen zijn invloed hebben op de werkgelegenheid in Apeldoorn. Een werkgelegenheid die wij in het post coronatijdperk met zijn mogelijke economische crisis juist zo hard nodig hebben. Het zijn fundamentele kwesties die een fundamentele discussie vergen over of we mogelijk gaan temporiseren, bezuinigen of misschien zelfs zaken naar voren willen halen. Alleen al omdat wij wanneer de samenleving zich straks weer opent op deze manier ons steentje kunnen bijdragen aan de lokale economie. Het spreekt voor zich dat wij, zo enigszins mogelijk, lokale ondernemers de hiermee gemoede opdrachten willen gunnen.

Geen spijtbeleid

Wij willen met de maatregelen voor 2021 voorkomen dat wij zaken onomkeerbaar wegbezuinigen. De eerder genoemde onzekerheden kunnen negatief, maar ook positief, uitvallen. Wij willen voorkomen dat wij nu ingrepen doen in het stedelijk sociaal, infrastructureel en cultureel weefsel, die op het moment wellicht kordaat voelen maar achteraf niet nodig blijken te zijn. In hoeverre op de langere termijn, bijvoorbeeld als gevolg van de voortdurende van de coronacrisis, harde ingrepen nodig zijn is nu nog niet duidelijk.

Geen lastenverzwaring

Wij zijn van mening dat de oplossingen niet gevonden mogen worden via een lastenverzwaring voor de inwoners van Apeldoorn.

Financieel herstel

Wij handhaven onze ambitie van financieel herstel maar beseffen tegelijkertijd dat ongewone tijden ongewone maatregelen vragen. Voor ons betekent dit dat, mochten andere ingrepen onvoldoende soelaas bieden, de algemene reserve niet onaantastbaar is. De consequentie dat het groeipad tot financieel herstel dan als gevolg van de coronacrisis enige vertraging oploopt accepteren wij, maar eventueel uitstel leidt niet tot afstel.

Wat we achter willen laten

We bevinden ons nu ongeveer halverwege de huidige bestuursperiode. Op welke manier we onze huidige problemen ook oplossen: een en ander moet er toe leiden dat wij aan een volgend college in een volgende bestuursperiode een financieel perspectief achterlaten aan de hand waarvan voortgebouwd kan worden aan onze prachtige stad.

Ten slotte

Tot zover de kaders waarbinnen naar onze mening het debat met uw raad gevoerd zou kunnen worden. Door de min of meer parallelle behandeling van dit financieel perspectief en het koersdocument Sociaal Domein kunnen de te voeren beleidsmatige discussies elkaar versterken als basis voor de MPB 2021-2024. Het debat aan de hand van het voorliggende financieel perspectief is een eerste verkenning. De daadwerkelijke besluitvorming zal plaatsvinden aan de hand van de MPB waarbij ook de mogelijkheid tot inspraak, bijvoorbeeld via een hoorzitting, wordt geboden.

Gedurende de zomer gaan wij dus aan de slag met de MPB. De MPB die in september verschijnt zal ongetwijfeld nog leemtes vertonen. Het is niet te verwachten dat het rijk via de meicirculaire al voldoende richting mee zal geven. We mogen verwachten dat de Miljoenennota 2021 en de septembercirculaire van (grote) invloed zullen zijn op de MPB. Dan komen wij natuurlijk bij u terug en zullen u wellicht een erratum op de MPB presenteren. Het is nu nog moeilijk voorstelbaar welke discussies we dan zullen voeren als het land, en onze stad, zich herstelt van de coronacrisis. Wij kijken uit naar het debat met uw raad op 11 juni a.s.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 resumeren wij de Koersnotitie sociaal domein waarover de raad op 28 mei jl. met ons college van gedachten heeft gewisseld en leggen daarbij een besispunt aan de raad voor.

In hoofdstuk 2 gaan we, met het recente beeld van de rijksfinanciën versus gemeentefinanciën als vertrekpunt, uitgebreid in op de financiële prognoses voor 2021 en verder en het daaruit voortvloeiende begrotingstekort.

In hoofdstuk 3 bespreken we het ombuigingskader en leggen we concrete besparingen voor. Wij vragen daarbij de raad om richting te geven aan dit proces ten behoeve van de MPB 2021-2024.

In hoofdstuk 4 beschrijven wij een aantal risico's en kansen, waarna we in hoofdstuk 5 ingaan op het financieel herstel en een nieuwe werkwijze ten aanzien van kredieten. We sluiten af met een resumé van alle voorstellen aan de raad.

In dit Financieel Perspectief 2021-2024 zijn verschillende bijlagen opgenomen, zoals een overzicht van onontkoombare ontwikkelingen, een toelichting op de ombuigingsvoorstellen en een inventarisatie van besparingsmogelijkheden waar wij in dit stadium niet voor hebben gekozen.

1 Sturing en partnerschap in het sociaal domein

Eind 2018 en begin 2019 heeft het college de ambitie geformuleerd om te komen tot een kadernota voor het gehele sociale domein. De eerste stappen daartoe zijn gezet met de nota Apeldoorn Inclusief die 9 mei 2019 in de raad is besproken. De daarin verwoorde ontwikkelingen en opgaven gaven aanknopingspunten om de reeds in gang gezette transformatie een nieuwe impuls te geven. Een nieuwe impuls die nodig is om twee redenen. Ten eerste omdat we de vastgestelde doelen, iedereen doet mee, nog niet volledig hebben bereikt. Ten tweede om ervoor te zorgen dat we de ondersteuning van inwoners die onze hulp nodig hebben zodanig organiseren dat die past binnen de grenzen van onze financiële mogelijkheden.

1.1 Transformatienotitie als tussenstap vanwege tekorten Jeugd en Wmo

Vanwege de snel oplopende tekorten in Jeugd en Wmo is in de MPB 2020–2021 als tussenstap naar de Kadernota Sociaal Domein een Transformatienotitie opgenomen die tegelijk met de MPB door de raad in november 2019 is vastgesteld. Doel van deze notitie was het versnellen van de transformatie Jeugd en Wmo binnen het door de raad vastgestelde budget. Dit gebeurt in twee fasen: in 2020-2021, optimaliseren en in 2022 en verder, hervormen. We zetten daarbij onze visie op het zorglandschap en onze relatie met de inwoners centraal waarbij het financieel perspectief mede stuurt op de inrichting. Meer kleinschaligheid in het zorglandschap en meer doorstroom naar wonen. Bestaande kaders kunnen in deze fase ter discussie staan.

In de Transformatienotitie is een aantal maatregelen Wmo en Jeugd opgenomen. Voor een uitgebreid voortgangsverslag van deze maatregelen verwijzen we naar de brief aan de raad van 28 januari 2020.

Beleidsuitgangspunten fase 1. optimaliseren 2020-2021

Met de nota 'Participeren in de civil society' heeft de raad voorjaar 2010 besloten om in te zetten op eigen kracht, eigen sociaal netwerk, mantelzorg, informele zorg en algemene voorzieningen. Waar nodig wordt ingezet op het versterken van het eigen netwerk en de eigen kracht door tijdelijke ondersteuning van de inwoner en diens omgeving. In de nota 'De kracht van Apeldoorners' van 2013 staat dit als volgt geformuleerd: *In Apeldoorn telt iedere inwoner mee en is naar eigen vermogen zelfredzaam en benut zijn of haar talenten. Apeldoorn doet een beroep op het zelf oplossend vermogen van haar inwoners en hun eigen sociale omgeving.*

In de Transformatienotitie (bijlage bij de MPB 2020–2023) is het beleid van Apeldoorn bevestigd in de vorm van 10 beleidsuitgangspunten. Deze beleidsuitgangspunten voor het sociaal domein staan niet ter discussie en worden nog steeds door ons onderschreven. Vóór de decentralisaties in 2015 is in verordeningen en beleidsregels Participatie, Jeugd en Wmo al het adagium 'zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig' opgenomen. Het gaat vaak om inwoners met meerdere problemen. De uitdaging is en blijft om tot integrale oplossingen te komen (activering, participatie, schuldhulpverlening, Wmo, Jeugd) en daarbij kritisch te kijken naar het effect van ons handelen.

We willen aansluiten bij de mogelijkheden van de inwoner en daarom is het leveren van 'maatwerk' uitgangspunt in onze toegang. In de optimaliseringsfase 2020 en 2021 richten we ons op het omzetten van deze uitgangspunten in een handelingsperspectief voor onze toegang. Zowel bij de Wmo, Jeugd als Werk en inkomen. Daarbij hoort het 'experimenteren' met diverse werkmethoden en de samenwerking binnen Samen055. Samen055 is de netwerkorganisatie die partners in het sociaal domein verbindt, inwoners helpt om integraal ondersteund te worden en uitgaat van preventie in de wijk en het normaliseren van de vraag.

Beleidsuitgangspunten fase 2. hervormen vanaf 2022

De Kadernota Sociaal Domein zal vooral gericht zijn op het bundelen, ordenen en overzichtelijk maken van de beleidskaders voor Jeugd, Wmo en Activering, Participatie, Werk en Inkomen als geheel. In de Kadernota zal eveneens fase 2, hervormen vanaf 2022 en verder, worden uitgewerkt voor die onderdelen waar hervorming gewenst is. Zoals aangegeven in onze raadsbrief van 28 januari 2020, heeft het college er voor gekozen om voor de zomer van 2020.

een denkrichting, koersdocument, aan u voor te leggen die in de kadernota Sociaal Domein nader ingevuld wordt. De verwachting is dat de Kadernota Sociaal Domein in het voorjaar van 2021 aan u kan worden voorgelegd ter besluitvorming. Ook de verdere uitwerking van de transformatie zal grotendeels gerealiseerd kunnen worden binnen de bestaande raadskaders.

1.2 Transformatie, normalisatie en keuzevrijheid

Om de transformatie- en normalisatiedoelen te kunnen behalen, en om daarmee ook op langere termijn grip te krijgen op de stijgende uitgaven Jeugd en Wmo, is het noodzakelijk om strategisch partnerschap aan te gaan met zorgaanbieders. Door een beperkt aantal zorgaanbieders te committeren aan wederkerige afspraken doorbreken we enkele negatieve effecten van de marktwerking in de zorg. Daarmee kan de kwaliteit van dienstverlening verbeteren. We zetten met deze zorgaanbieders één gezamenlijke en eenduidige lijn uit voor het leveren van 'maatwerk' en kwalitatief goede dienstverlening waarbij de focus ligt op een zo groot mogelijke zelfredzaamheid van het gezin of de inwoner en diens omgeving.

Richtinggevende vraag aan de raad voor fase 2

Om strategisch partnerschap te realiseren is het noodzakelijk een selectie te kunnen maken van een beperkt aantal aanbieders waarmee wij dit oppakken. De keuze voor aanbieders doen we deels op basis van volume (aantal cliënten en financiële omzet) maar vooral ook op inhoudelijke gronden. Het gaat er om een goede mix te hebben met voldoende gevarieerd aanbod en innovatiekracht. Dat kunnen grotere en kleinere zorgaanbieders zijn. Met deze partners sluiten wij een 'transformatie-convenant', de inhoudelijke uitgangspunten en doelstellingen worden met de samenwerkende regionale gemeenten opgesteld. Om de transformatie mogelijk te maken wordt van de raad één kernbesluit gevraagd:

Richtinggevend vragen wij concreet aan de raad om het primaat van keuzevrijheid voor inwoners los te laten en om in plaats daarvan te kiezen voor het primaat van strategisch partnerschap met een beperkt aantal aanbieders op basis van kwalitatieve criteria t.a.v. de transformatie / normaliseren.

Daarbij worden de aanbieders geselecteerd op inhoudelijke kwaliteiten, goed werkgeverschap, hun commitment aan de transformatie en de wijze waarop zij werken aan de normalisatie van de vraag. Dit kunnen grotere en kleinere aanbieders zijn. Uiteraard blijft daarbinnen wel keuzevrijheid voor de inwoner bestaan.

De belangrijkste redenen voor strategisch partnerschap zijn:

- Betere kwaliteitsborging van de dienstverlening door zorgaanbieders
- Meer sturing op de transformatie en de (financiële) effecten daarvan
- Betere beheersing, grip op de dienstverlening en de kosten die daarbij horen.

Als de raad voor deze denkrichting kiest, onderzoeken wij vervolgens of deze gerealiseerd kan worden binnen de huidige raamovereenkomst Jeugd en Wmo. Deze raamovereenkomst loopt tot

1-1-2022 en kan stilzwijgend met twee jaar worden verlengd tot 1-1-2024. Indien nodig kan de raamovereenkomst eenmalig met één jaar worden verlengd tot 1-1-2023. Als zou blijken dat de huidige raamovereenkomst onvoldoende mogelijkheden biedt voor het realiseren van strategisch partnerschap kan dat leiden tot een (gedeeltelijke) nieuwe aanbesteding. Een eventuele nieuwe aanbesteding kan op zijn vroegst per 1-1-2023 in werking treden. Dit vanwege de vereiste procedures met raadsbesluiten, inspraak van inwoners en consultatie van aanbieders.

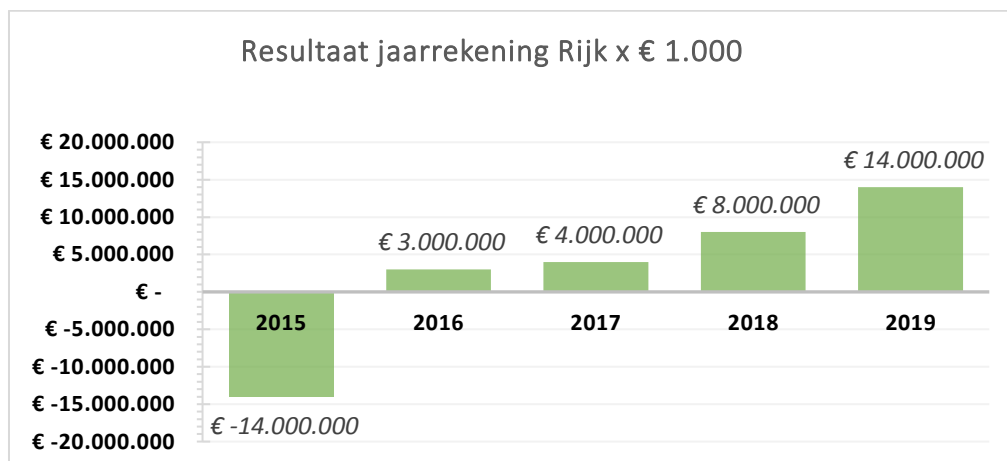
2 Financieel perspectief in onzekere tijden

Hiervoor stonden we stil bij de beschouwingen over onze brede ambities, die voor het sociaal domein in het bijzonder. In dit hoofdstuk kijken we vooruit naar onze financiën voor de komende jaren. In aanloop naar de MPB 2021-2024 hebben we een inschatting gemaakt op basis van actuele inzichten. Een belangrijk argument om deze financiële prognose aan de raad voor te leggen is, dat wij ook zonder de impact van het coronavirus voor een grote financiële opgave staan als gevolg van de tekorten in het zorgdomein. Een opgave waarbij wij behoefte hebben aan richtinggevende kaders van de raad. Wij verwachten met de bestuurlijke weging tussen enerzijds de financiële prognoses en anderzijds een pakket aan ombuigingsmaatregelen tot een constructieve discussie te komen. Wij willen daarbij niet in iedere alinea terugvallen op hoeveel nog onzeker is. Ja er is veel onzeker, maar dat weerhoudt ons college er niet van om samen met de raad koers te bepalen. Wij behandelen hierna eerst de overheidsfinanciën in algemene zin en daarna ons eigen huishoudboekje. Wij presenteren een financieel meerjarenperspectief en vervolgens de daaruit voortvloeiende ombuigingsopgave.

2.1 Rijksoverheid

Tot en met februari ging het de BV Nederland voor de wind. Het Centraal Planbureau meldde weliswaar dat wereldwijd de economische groei iets terugloopt, maar dat Nederland er uitstekend voor staat. Op 1 januari 2020 waren 9,1 miljoen Nederlanders aan het werk en bedroeg de werkloosheid 3% van de beroepsbevolking (284.000 werkzoekenden). Ter vergelijking: in 2014 hadden 668.000 mensen onvrijwillig geen werk (8,5% van de beroepsbevolking). Door de sterke economie is de staatsschuld gedaald van € 450 miljard in 2014 naar € 391 miljard in 2020.

Deze ontwikkelingen gecombineerd met een onderbesteding op de rijksuitgaven leidt de laatste jaren tot oplopende overschotten op de rijksbegroting, die zichtbaar worden in de jaarrekeningen van het Rijk. In 2019 kent het Rijk mogelijk € 14 miljard overschot. De onderstaande grafiek maakt duidelijk hoe de Rijksfinanciën zich de laatste jaren hebben ontwikkeld.

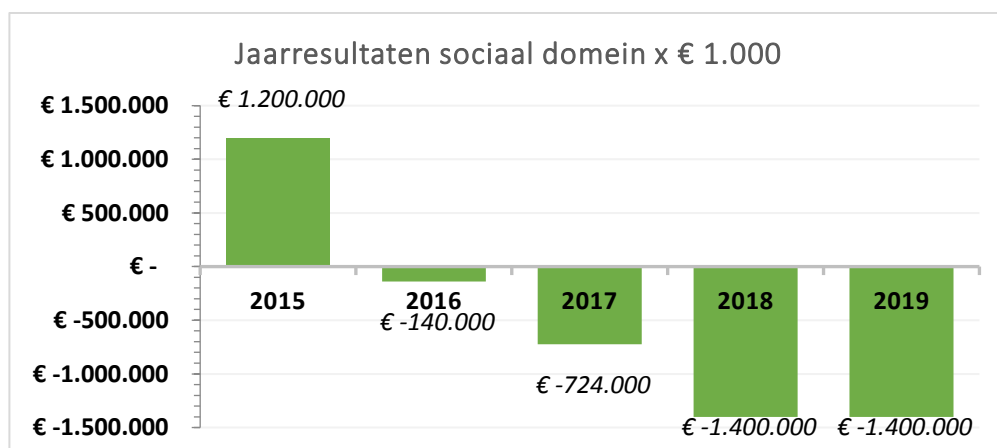

Hoe lang gaat dit gunstige nieuws voor de rijksoverheid standhouden? Het CPB rapporteerde eind 2019 dat op vrij korte termijn een omslag dreigt, vooral veroorzaakt door toenemende vergrijzing en oplopende zorgkosten. Uit de vergrijzingsstudie 'Zorgen om morgen' blijkt, dat bij ongewijzigd beleid het begrotingsoverschot van 2019 in 2025 verandert naar een tekort van € 16 miljard.

De gevolgen van het coronavirus lieten zich medio februari nog niet goed duiden. De ernst daarvan werd pas in de loop van maart duidelijk. Binnen enkele weken stonden alle seinen op rood, werd het uiterste gevraagd van onze zorginfrastructuur en het verplegend personeel en kwam de economie bijna tot stilstand. Het kabinet reageerde snel met een maatregelenpakket om bedrijven en werknemers te ondersteunen¹. Het CPB presenteerde economische scenario's die variëren van een recessie in V vorm tot een zwart scenario waarin het coronavirus Nederland een jaar lang in haar greep houdt. Het virus raakt iedereen en heeft ook grote gevolgen voor gemeenten als eerste overheid.

2.2 Gemeentefinanciën en Apeldoorn

In tegenstelling tot het Rijk maakten gemeenten zich begin dit jaar minder zorgen om morgen, maar juist zorgen om vandaag. Hoe anders dan bij het Rijk is de stand van de financiën in veel gemeenten. De zorgtaken die in 2015 zijn gedecentraliseerd en die door gemeenten ambitieus zijn opgepakt leggen een ongekend beslag op de lokale budgetten. De grafiek hieronder maakt zichtbaar hoe de tekorten in het sociaal domein landelijk zijn opgelopen. De uitkomst 2019 is nog niet bekend, maar de VNG schat in dat die minimaal hetzelfde tekort als in 2018 zal laten zien.

We kijken terug op onze nota van aanbieding bij de MPB 2020-2023, met daarin de volgende alinea: "Het is een wrang beeld. Terwijl bij het Rijk de financiële middelen schier onuitputtelijk lijken, worstelen gemeenten met hun opgave de begroting sluitend te krijgen en moeten zij soms de meest basale voorzieningen in hun gemeente afslanken of sluiten".

Voorjaar 2020 geldt onverkort dezelfde constatering, waarbij wij verwachten dat de economische gevolgen van het coronavirus zowel de Rijks- als de gemeentebegroting hard zullen raken. Hoe hard weten we bij het opstellen van deze financiële prognoses nog niet. Alle aandacht gaat nu uit naar het beheersen van de gezondheids crisis en de maatschappelijke en economische gevolgen daarvan. In verschillende nieuwsbrieven heeft de burgemeester u daarover geïnformeerd. Daarnaast werken wij aan een rapportage waarin de (voorlopige) financiële gevolgen tot uitdrukking komen.

Het is evident dat gemeenten die voor 2/3 deel afhankelijk zijn van geldstromen vanuit het Rijk, de gevolgen van een economische recessie gaan merken in bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het

¹ Deze uitgaven vinden plaats buiten het zogenaamde uitgavenkader dat gekoppeld is aan het gemeentefonds. Daarmee hebben de extra rijksuitgaven geen effect op normeringsmethodiek (trap-op-trap-af systematiek).

gemeentefonds. Mogelijk dat komende meicirculaire daarover inzicht biedt, maar we houden er rekening mee, dat het kabinet pas in september via de Miljoenennota 2021 duidelijkheid kan verschaffen over de gevolgen van een economische terugval voor gemeenten.

2.3 Financiële perspectief 2021 – 2024

Wij baseren de financiële prognoses op de resterende tekorten in de MPB 2020-2023, recente index cijfers van het CPB, een extrapolatie naar 2024 bij ongewijzigd beleid, de uitkomsten van de jaarrekening 2019 en actuele budgetprognoses voor jeugdhulp en Wmo. Vooruitlopend op de meicirculaire 2020 hebben we een inschatting gemaakt van de algemene uitkering. Tenslotte is sprake van enkele onontkoombare ontwikkelingen. Met eventuele structurele consequenties van de coronacrisis hebben we nog geen rekening gehouden. Dit alles leidt tot de volgende opstelling.

autonome ontwikkelingen		2021	2022	2023	2024
1.	Uitkomst gebaseerd op restant begrotingstekort MPB 2020-2023 en het opstellen van de (pre) BBB 2021-2024 w.o. nieuwe indexeringen	-7.200	-12.700	-20.600	-26.000
2.	algemene uitkering gemeentefonds	3.500	2.500	2.500	2.500
3.	Effect actuele budgetprognoses Jeugdzorg t.o.v. de MPB 2020-2023	400	-1.000	-2.300	-3.600
4.	Effect actuele budgetprognoses Wmo t.o.v. de MPB 2020-2023	-1.100	-800	-1.100	-1.400
5.	Inventarisatie onontkoombare ontwikkelingen	-2.040	-2.065	-2.065	-2.065
6.	Gevolgen herijking gemeentefonds (incl. Wmo/beschermd wonen)	-pm.	-pm.	-pm.	-pm.
voorlopig resultaat		-6.440	-14.065	-23.565	-30.565

Toelichting

1. Uitkomst begroting bij ongewijzigd beleid

De MPB 2020-2023 is vastgesteld met een restant tekort van € 7 miljoen in 2021, € 12 miljoen in 2022 en € 19 miljoen in 2023. Dit is inclusief een buffer voor tegenvallers als ombuigingen niet (volledig) te realiseren zijn. De buffer loopt in 2023 op tot € 6 miljoen. 2024 is toegevoegd, waarbij de autonome ontwikkeling (loon, prijs en volumegroei) in de pas loopt met de jaren daarvoor.

2. Algemene uitkering

In de MPB 2020 is de algemene uitkering gebaseerd op de meicirculaire 2019. Daarbij hebben we met toestemming van de provinciaal toezichthouder vanaf 2022 rekening gehouden met € 3 miljoen hogere rijksvergoeding voor jeugdzorg. Het kabinet ziet dat als opdracht voor haar opvolgers. Deze aanname is verwerkt in de primaire uitkomst van ad 1. De gevolgen van de septembercirculaire 2019 zijn zoals gebruikelijk niet verwerkt in de MPB 2020. Het kabinet was vorig najaar optimistisch over haar toekomstig bestedingspatroon, wat positief doorwerkt naar het gemeentefonds.

In de Voorjaarsnota 2020 van het Rijk spreekt het kabinet de ambitie uit om in deze tijden van economische tegenwind haar uitgavenpatroon op peil te houden. Daarnaast hebben Rijk en VNG afgesproken om de accessen van het gemeentefonds voor de periode 2019-2021 te bevriezen op het niveau van de Voorjaarsnota van het Rijk. Hierdoor worden gemeenten in 2020 en 2021 niet meer geconfronteerd met tussentijdse schommelingen in het gemeentefonds zoals in de afgelopen jaren. In afwachting van de meicirculaire hebben wij een inschatting gemaakt van onze algemene uitkering

De gevolgen van het coronavirus en een economische recessie voor het gemeentefonds zijn in dit stadium nog niet in te schatten. Wij zullen de raad in juni separaat informeren over de uitkomsten van de meicirculaire 2020.

3. Actuele budgetprognoses jeugdzorg

De prognoses zijn bijgesteld op basis van de uitkomst van de jaarrekening 2019 en actuele prijs- en volume effecten. We verklaren de hoofdlijnen:

- demping prijseffect 2020 (CAO) door budgetplafond; voordeel € 1,5 miljoen structureel
- vanaf 2021 jaarlijks 1% extra volumestijging en prijsindex. Gemiddeld 2% hogere index vergeleken met prognose 2020-2023; cumulerend nadeel van jaarlijks € 1,2 miljoen.

4. Actuele budgetprognoses Wmo

De prognoses zijn bijgesteld op basis van de uitkomst van de jaarrekening 2019 en actuele prijs- en volume effecten. We verklaren de hoofdlijnen:

- op het onderdeel "Schoon huis" hebben de ingezette besparingen een groter effect dan verwacht. In het 4^e kwartaal 2019 is een stabiel/licht dalend bestand te zien. In de kwartalen daarvoor was sprake van een volumegroei van 60%. We zijn in 2019 op 40% groei uitgekomen. Deze lijn is voortgezet in het prognosemodel wat leidt tot lagere kosten oplopend naar € 1,5 miljoen structureel;
- aan de andere kant leiden afgesloten CAO's tot een hogere kosten. In 2020 leidt dat nadeel van € 1,2 miljoen. Ook in de jaren daarna is de loonstijging in het prognosemodel jaarlijks 1% hoger dan geraamd in de MPB 2020-2023. Per jaar een cumulerend extra nadeel van € 0,8 miljoen; betekent € 3.2 nadeel in 2024.

5. Inventarisatie onontkoombare ontwikkelingen

We hebben ook voor 2021 te maken met onontkoombare ontwikkelingen. In bijlage 1 van deze nota treft u hiervan het overzicht aan. Het opgenomen bedrag wordt voor € 1,3 miljoen bepaald door hogere kosten voor routegebonden vervoer. Deze hogere kosten zijn het gevolg van o.a.:

- een stijgende zorgvraag die direct doorwerkt op de vraag naar vervoer;
- een stijging aan solo-indicaties onder andere vanwege de complexiteit van zorgvraag van cliënten/ leerlingen. Door met name steeds groter psychische- en gedragsproblemen wordt in het leerlingenvervoer meer beroep gedaan op solo-indicaties om problemen tijdens het vervoer te voorkomen;
- er zijn minder (efficiëntere) combi-ritten te maken, omdat Apeldoorn geen combi's kan maken met andere gemeenten binnen het routegebonden vervoer;
- de hoge kwaliteitseisen die wij vorig jaar in de aanbesteding aan de vervoerders hebben gesteld. We wisten dat de rekening daardoor hoger zou worden en hebben dat geaccepteerd. We hebben het er voor over. Maar gezien de omvang van de overschrijding, zoeken we naar beheersmaatregelen die deze mogelijk kan terugdringen;
- de aantallen waarmee bij de aanbesteding gerekend is, zijn gebaseerd op aannames, dan wel (niet complete) data van PlusOV. In de praktijk is het aantal gebruikers groter gebleken.

Tenslotte moesten we ook zonder nieuwe aanbesteding het been al bijtrekken omdat de budgetten de afgelopen jaren niet toereikend bleken, zoals is terug te zien in de jaarrekeningen. We kiezen ervoor in de komende begroting bedragen op te nemen die realistisch zijn.

6. Gevolgen herijking gemeentefonds

Rijk en VNG werken al geruime tijd aan de herijking van het gemeentefonds, waarbij nieuwe verdeelmodellen worden opgesteld voor zowel het sociaal domein, als voor het 'klassieke' deel (bestuur, veiligheid en fysiek). Begin dit jaar is duidelijk geworden, dat de kwaliteit van de nieuwe verdeelmodellen nog onvoldoende was om de herijking op 1 januari 2021 door te laten gaan. Het kabinet heeft daarom besloten tot uitstel tot 2022. Dat geldt ook voor het nieuwe verdeelmodel Wmo/beschermd wonen. De gevolgen per gemeente zijn op dit moment nog niet bekend.

Wij stellen u voor om kennis te nemen van het Financieel Perspectief 2021-2024.

2.4 Visie op nieuwe ombuigingen

In financieel technische zin zijn verschillende scenario's denkbaar om een ombuigingstaakstelling te bepalen. In het Bestuursakkoord hebben wij aangegeven, dat wij streven naar een MPB die in alle jaren sluitend is. Gelet op de vele onzekerheden en de grootte van de tekorten vinden wij dit scenario nu niet realistisch. Een ander scenario dat tot het tegenovergestelde leidt, is om slechts beperkt om te buigen, omdat in tijden van economische recessie een lokale overheid juist zou moeten investeren. Dat zou echter betekenen, dat wij de financiële problemen naar de toekomst verschuiven en in de tussentijd een groot beslag op het eigen vermogen moeten leggen.

Dan resteren nog de opties om in 2021 en 2022 tot een sluitende begroting te komen, of om ons op dit moment te beperken tot alleen besparingen gericht op 2021. Wij hebben een poging gedaan om de jaren 2021 en 2022 reëel sluitend aan u voor te leggen. Daarmee zouden wij een stap verder gaan dan in de huidige MPB 2020 waarin alleen het eerste jaar sluitend is. Een extra voordeel hiervan zou zijn, dat in het verkiezingsjaar 2022 geen aanvullende maatregelen nodig zijn.

Wij hebben, mede ook door de vele onzekerheden als gevolg van de coronacrisis, er voor gekozen om met dit Financieel Perspectief als kader, in de MPB 2021-2024 tot een sluitend eerste jaar te komen. Wij leggen daartoe een basisvoorstel aan de raad voor. Voor 2022 en verder schetsen wij alleen op hoofdlijnen welke voorstellen nodig zijn om tot nog verdergaande ombuigingen te komen. Op bijlage 4 van deze nota treft u een inventarisatie aan van deze besparingsmogelijkheden. We kiezen daar in dit stadium echter niet voor en hebben daar verschillende redenen voor.

Ten eerste zijn de economische gevolgen van de coronacrisis op dit moment nog niet te overzien. Die gevolgen hangen sterk af van de duur van de crisis en of er daardoor sprake zal zijn van een forse maar korte economische dip of dat we te maken krijgen met een diepere economische terugval, met alle gevolgen van dien. Wij schatten in dat hierover pas na de zomer meer duidelijkheid komt. In het Financieel Dagblad van 22 april jl. stond hierover een naar onze mening een treffend artikel, dat wij hieronder weergeven.

Het Financieel Dagblad: 22-04-2020

Gemeenten dreigen vanwege de coronacrisis flink te moeten bezuinigen op voorzieningen zoals buurtwerk, culturele instellingen, bibliotheken en zwembaden. Daarvoor waarschuwt accountancy- en adviesbureau BDO op basis van onderzoek naar de financiële gezondheid van lokale overheden. Voorzitter Rob Bouman van de branchegroep overheid bij BDO spreekt van 'een financiële veenbrand die in 2020eenuitslaande brand dreigt te worden'. Hij schetst een beeld van wegvallende inkomsten uit parkeren en toerisme, terwijl uitgaven aan bijstand, schuldhulpverlening en jeugdhulp sterk stijgen. Bezuinigingen zijn onvermijdelijk. 'Gemeenten hebben de tekorten tot nu toe veelal opgevangen door hogere belastingen te heffen en te putten uit de buffers, maar die nemen langzaam maar zeker af.'

Al voor de virusuitbraak had driekwart van de 350 gemeenten geen sluitende begroting voor 2020 en gaapte er vanwege sterk opgelopen kosten van sociale lasten, zoals jeugdzorg, een gat van €1,25mrd. Het onderzoek laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit sinds 2009 is gedaald van bijna 42% tot 30% in 2020. In 2023 glijd die verder af tot 25%, blijkt uit de begrotingen 2020 van gemeenten die BDO analyseerde.

De nettoschuldquote, oftewel de schuldenlast als percentage van de eigen middelen, neemt dit jaar toe tot 65%, terwijl die in 2010 nog rond de 40% bewoog. Deze cijfers zijn nog exclusief de financiële impact van corona, benadrukt Bouman. 'Je weet niet hoe hard de tekorten de komende jaren oplopen, maar het is nu al zeker dat het om miljarden gaat.' Wethouders waarschuwden vorige week in het FD dat het aantal bijstands aanvragen is verdrievoudigd sinds de virusuitbraak, en dat gemeenten zo'n 300.000 armlastige zelfstandigen verwachten te moeten opvangen met inkomensondersteuning. Het Rijk heeft daar voorlopig €1,5mrd vooruit getrokken, maar dit budget zal snel verbrand zijn, waarschuwde Peter Heijkoop namens de gemeentekoepel VNG.

Het Rijk heeft als deel van de steunmaatregelen beloofd gemeenten volledig te compenseren voor de extra steun die zij verlenen aan zelfstandigen, en voert daar ook al op meerdere niveaus gesprekken over. De uitvoering wordt een uitdaging, zegt Maarten Allers, hoogleraar decentrale overheden in Groningen. 'De Rijksoverheid zal niet alleen snel met genoeg geld over de brug moeten komen, maar er vooral ook voor moeten zorgen dat dit bij de goede gemeenten terecht komt. Dat wordt lastig. Het bestaande verdeelmodel zal slecht werken voor de mensen die nu extra in de bijstand komen. Daar moet iets op worden bedacht.'

De financiële tekorten zijn zo groot, dat het volgens Bouman onvermijdelijk is geworden dat gemeenten zich gaan herbezinnen op hun takenpakket en dat zij belastingen zoals die op onroerend goed verder gaan verhogen. In 2019 waren de lokale lasten ook al met 4,5% gestegen. Sociaal beleid slokt nu al 40% van de middelen op, en dat aandeel zal verder groeien, verwacht BDO. Bouman vreest dat gemeenten harde keuzes zullen moeten maken. 'Je kunt denken aan een verschuiving van middelen van cultuur naar sociaal beleid. Dat betekent minder geld voor musea, bibliotheken en andere gesubsidieerde instellingen.' Een apart 'zorgpunt' noemen de onderzoekers van BDO de jeugdzorg. 'Daar hebben een aantal organisaties het al zeer moeilijk. Hoe ga je die opvangen als ze omvallen?' Zolang het Rijk niet bijspringt, zit er voor de gemeenten niet veel anders op dan de belastingen te verhogen.

Ten tweede blijven wij van mening dat wij niet als enige verantwoordelijk zijn voor de tekorten in onze begroting. Het Rijk is nalatig geweest in het creëren van de randvoorwaarden om de in 2015 gedecentraliseerde taken in het sociaal domein goed uit te kunnen voeren. Wij verwijzen naar de grafieken aan het begin van dit hoofdstuk. Ons college blijft het kabinet hier, ook in VNG verband, op aanspreken. In 2021 zijn er 2e Kamerverkiezingen waarna wij een volgend kabinet eveneens op haar verantwoordelijkheid zullen wijzen.

Ten derde constateren wij dat de rek in ombuigingsmogelijkheden er zo langzamerhand uit is. Het sociaal domein draagt substantieel bij, de OZB is verhoogd, financieel technische mogelijkheden zijn benut, de kaasschaaf is meerdere malen toegepast en beleidsvoornemens zijn uitgesteld. Het ombuigingspakket in deze nota toont dat opnieuw aan. Zouden wij hier bovenop nog een keer € 20 miljoen of meer gaan bezuinigen, dan leidt dat onherroepelijk tot afbraak van het voorzieningenniveau en verschraling van de openbare ruimte. Dat vraagt bestuurlijk een ander proces met meer fundamentele afwegingen dan tot nu toe.

3 Afwegingskader en ombuigingsvoorstellen

3.1 Ombuigen door beperken van onze uitgaven

Om tot besparingen te komen hebben wij, vergelijkbaar met vorig jaar, de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- domeinen waar tekorten zijn ontstaan blijven primair verantwoordelijk voor oplossingen;
- alle beleidsvelden zijn aanraakbaar inclusief lopende en nog te starten projecten;
- opzoeken van de grens in financieel technische oplossingen inclusief vertragen of tijdelijk stoppen met het toewerken naar financieel herstel;
- temporiseren en uitstellen van ambities in plaats van beëindigen van taken of definitief stopzetten van projecten².

Deze vertrekpunten hebben geleid tot een pakket aan ombuigingsmogelijkheden, dat in basis optelt tot een bedrag van € 10 miljoen in 2021 oplopend naar € 17 miljoen in 2024. Bij de aan de raad voor te leggen besparingsvoorstellen hebben wij ons, mede als gevolg van de coronacrisis, laten leiden

² Er is sprake van een spanningsveld tussen enerzijds projecten naar voren halen om de (lokale) economie te stutten en anderzijds het uitstellen van ambities en projecten om een bezuiniging te kunnen realiseren.

door enkele aanvullende overwegingen. We willen zo terughoudend mogelijk zijn in het temporiseren van investeringen ten behoeve van de lokale economie en werkgelegenheid, geen beslissingen nemen die onomkeerbare gevolgen hebben voor onze voorzieningen en geen verdere lastenverzwaring voor burgers en bedrijven.

Dit alles leidt tot onderstaande basis aan dekkingsvoorstellen, waarbij rekening is gehouden met de personele gevolgen (directe formatie, overhead).

oplossingsrichtingen		2021	2022	2023	2024
1.	Gedeeltelijke vrijval buffer voor tegenvallers bij de ombuigingen	+ pm	+ pm	+ pm	+ pm
2.	Besparingsmaatregelen sociaal domein	482	897	785	785
3.	Besparingsmaatregelen fysiek domein en overige	1.185	695	515	515
4.	Financieel technische maatregelen	2.114	2.380	2.380	1.350
opbrengst		3.781	3.972	3.680	2.650

1. Gedeeltelijke vrijval buffer

In de MPB 2020-2023 is een buffer voor tegenvallers bij de ombuigingen (vooral in de zorg) opgenomen oplopend van € 0,5 miljoen in 2020 naar € 6,3 miljoen in 2023. Als er voldoende vertrouwen is, dat we deze ombuigingen realiseren, dan kan een deel van de buffer vrijvallen. Het is echter duidelijk dat de coronacrisis in 2020 een nadelig effect gaat hebben op de ombuigingen. Dit werkt mogelijk structureel door. Tevens is nog onvoldoende zicht op de realisatie van alle maatregelen waartoe in de MPB 2020-2023 is besloten. Daarom houden wij de buffer vooralsnog in stand.

2. Maatregelen sociaal domein

In hoofdstuk 1 hebben wij aangegeven dat we in deze onzekere tijden het stedelijk, sociaal, economisch en fysiek weefsel van onze gemeente niet onomkeerbaar willen beïnvloeden. Wij hebben voor de ombuigingen in het sociaal domein dan ook vooral gekozen voor maatregelen, die wij toch al plan waren om te nemen. Dat geldt voor het aanscherpen van beleidsregels en verordeningen, het uitvoeren van herindicaties huishoudelijke hulp en een aanvullende analyse bij WLZ cliënten. In de verwachte opbrengst voor 2021 hebben wij rekening gehouden met de gevolgen van het coronavirus voor de voorbereiding om deze ombuigingen mogelijk te maken.

Het beëindigen van de subsidie van Real X maakt ook deel uit van de maatregelen in het sociaal domein. Het bestuur van de organisatie had overigens zelf al gekozen voor het stoppen van haar activiteiten. Tenslotte trekken we de in de MPB 2020-2023 opgenomen bezuiniging om in 2020 niet tot uitbreiding van het aantal activeringscoaches over te gaan door naar 2023. Hiermee realiseren we voor 2021 en 2022 een besparing.

3. Besparingsvoorstellen fysieke domein en overige

Met de voorstellen in het fysieke domein volgen we het uitgangspunt, dat we terughoudend willen zijn in het temporiseren van investeringen. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld de geplande verkeerstechnische maatregelen doorgang vinden. Toch zijn keuzes nodig die we liever niet hadden willen maken, maar noodzakelijk zijn om begrotingsevenwicht in 2021 te bereiken.

We besparen op het project Binnenstad door herschikking tussen de verschillende deelprojecten. We bereiken een voordeel door sneller gebruik te maken van LED lampen, besparen op meer kleur in de stad en schrappen de helft van het eenmalige budget voor innovatieve toepassingen in het openbaar vervoer. Tevens temporiseren we de groei van het energiefonds, waardoor een lagere storting in de

algemene reserve nodig is. Tenslotte zetten we de gedeeltelijke bezuiniging in de MPB 2020-2023 op het jaarlijkse compensatiebudget maatschappelijk vastgoed om in het volledig schrappen van dit budget, waarbij we uiteraard lopende verplichtingen in acht nemen.

4. Financieel technische maatregelen

Dit betreft voorstellen, waarvan de lagere rentelasten als gevolg van de historische lage rente op de kapitaalmarkt relatief eenvoudig zijn te realiseren. Meer technisch van aard zijn de voorstellen om de bij de MPB 2017-2020 ontstane vrije begrotingsruimte van ca. € 1 miljoen gedurende drie jaar niet toe te voegen aan de algemene reserve en het in 2021 en 2022 (deels) achterwege laten van de materiële inflatiecorrectie op de budgetten. Uitgezonderd de budgetten voor jeugdhulp en Wmo en die gekoppeld zijn aan tarieven. Overigens zijn ook deze financieel technische maatregelen wel degelijk een bezuiniging.

Met ingang van 2017 zijn we verplicht om investeringen in de openbare ruimte, zoals wegen, bruggen en viaducten, te activeren. Daardoor viel er ruimte in de begroting vrij. Een deel van deze vrije ruimte voegen we toe aan onze algemene reserve, zodat onze schuld beperkt blijft en onze solvabiliteit voldoende is. Dit is een van de maatregelen in het kader van financieel herstel, waartoe de raad met de vaststelling van de MPB 2017- 2020 heeft besloten. De inzet van de vrije ruimte als dekking voor de tekorten heeft nadelige gevolgen voor het financieel herstel. Daarom stellen wij voor om de vrije ruimte slechts voor drie jaar als dekkingsmiddel in te zetten.

Het achterwege laten van de materiële inflatiecorrectie (1,7%) bij de interne als externe budgetten in 2021 en bij de interne budgetten in 2022 is een kaasschaafmaatregel, waarbij we ook anticiperen op een overschot dat zich regelmatig in onze jaarrekening voordoet. Met dit voorstel worden de externe (subsidie)budgetten alleen in 2021 geraakt, maar uiteraard is dit voor instellingen een tegenvaller.

Voor een integraal overzicht en nadere toelichting op de genoemde besparingsmaatregelen verwijzen wij u naar de bijlagen 2 en 3.

Hiermee leggen wij een basis voor het sluitend maken van de jaarschijf 2021 van de nieuwe MPB, waarbij de structureel doorwerkende maatregelen bijdragen aan gedeeltelijke dekking van de tekorten in 2022 en verder. Een besparing van bijna € 3,8 miljoen in 2021 is echter te weinig om begrotingsevenwicht te realiseren, waardoor aanvullende maatregelen nodig zijn. Daar geven wij in paragraaf 3.2 richting aan.

Wij stellen de raad voor om de hierboven genoemde ombuigingsmaatregelen (sociaal, fysiek, financieel technisch) als uitgangspunt te nemen voor de MPB 2021-2024.

3.2 Financiële prognoses versus ombuigingsvoorstellen

Als wij het financieel perspectief en de ombuigingsvoorstellen tegen elkaar afzetten, dan ontstaat de volgende uitkomst.

uitkomst financiële prognoses en ombuigingen	2021	2022	2023	2024
Financieel Perspectief 2021 - 2024	-6.440	-14.065	-23.565	-30.565
Opbrengst basisvoorstel	3.781	3.972	3.680	2.650
saldo	-2.659	-10.093	-19.885	-27.915

Zoals u ziet is in geen enkel jaar sprake van begrotingsevenwicht. Daarmee zijn verdere keuzes noodzakelijk om in elk geval tot een financieel sluitende jaarschijf 2021 te komen. Wij hebben echter naast een financiële doelstelling ook vooral inhoudelijke ambities zoals we die in het begin van deze nota hebben aangegeven. Wij werken via een strategisch kader aan een visie op onze gemeente voor 2040 en willen dit najaar daarover graag met u in gesprek. Tenslotte zijn wij halverwege deze bestuursperiode en beoordelen we de voortgang van ons bestuursakkoord 2018-2022 en de daarin opgenomen strategische doelen en tophema's.

In paragraaf 2.4 hebben wij aangegeven, waarom we in dit Financieel Perspectief 2021-2024 geen bezuinigingen aan u voorstellen gericht op het sluitend maken van alle begrotingsjaren. Voor de MPB 2021-2024 streven wij echter wel naar begrotingsevenwicht in 2021 en zicht op meer solide financiën voor de jaren daarna³. Wij zijn van mening dat daarbij ook de strategische doelen en de tophema's bespreekbaar zijn. Input vanuit een begrotingsscan zoals aangegeven in de door de raad op 23 april jl. vastgestelde motie 'stop de begrotingserosie als gevolg van decentralisaties' kan eveneens ondersteunend zijn aan het verdere proces.

Wij verzoeken u om ten behoeve van de MPB 2021-2024 aan te geven, binnen welke domeinen verdere ombuigingen gezocht moeten worden en waar die niet gezocht moeten worden.

4 Risico's en kansen

De (top)risico's zoals die in de jaarrekening 2019 zijn opgenomen zijn voor ons leidend en zullen mede de paragraaf weerstandsvermogen van de nieuwe MPB bepalen. Daar voegen we actuele risicofactoren aan toe, zoals de uitkomst van de meerjarenbegroting van Lucrato en de mogelijk langjarige effecten van het coronavirus. Deze effecten hebben betrekking op onze gezondheidszorg en op onze voorzieningen, lokale economie en de werkgelegenheid. Neemt bijvoorbeeld de werkloosheid toe, dan heeft dat direct of met enige vertraging effect op het aantal bijstandsuitkeringen. Daarnaast leidt corona in 2020 mogelijk tot het niet volledig kunnen realiseren van ombuigingen in het zorgdomein. Wij informeren u binnenkort over het eerste beeld van de extra corona kosten en gaan een inschatting maken van de structurele gevolgen voor de MPB 2021-2024. De gevolgen van corona in 2020 en 2021, die we niet via het Rijk (of de provincie) gecompenseerd krijgen en die niet binnen bestaande budgetten opgevangen kunnen worden, komen ten laste van de algemene reserve.

Voor het gemeentefonds hebben Rijk en VNG recent afspraken gemaakt over het bevriezen van het accres 2020 en 2021 op een niveau dat hoger ligt dan in onze MPB 2020-2023 is verwerkt. Wij hebben daar in de financiële prognose rekening mee gehouden. Voor 2022 en verder is het risico groot dat een economische recessie gevolgen heeft voor de trap-op-trap-af systematiek van het gemeentefonds. Tenslotte vormt ook de tot 2022 uitgestelde herziening van de verdeelmodellen van het gemeentefonds een risico vooral waar het gaat om het verdeelmodel Wmo beschermd wonen.

Kansen zien wij in het blijven ontwikkelen van ambities in onze gemeente. De met de raad te voeren discussie over een lobby pamflet en een strategische doorkijk naar 2040 is daarin voor de lange termijn belangrijk. Voor de kortere termijn hebben wij een subsidiescan opgesteld gericht op het nog scherper in beeld brengen van de externe financieringsmogelijkheden. Deze treft u in bijlage 6 aan.

³ Wij zullen in de MPB 2021-2024 ten behoeve van de provinciaal toezichthouder zowel de dekking voor 2021 dienen aan te geven, als een toelichting op het proces voor de jaren daarna.

Wij zijn met de provincie in overleg om hun inbreng in projecten te kunnen vergroten, waardoor onze beperkte middelen anders ingezet kunnen worden, dan wel projecten gerealiseerd kunnen worden, die anders niet mogelijk zijn. Met andere gemeenten en met provincies trekken wij via de Cleantech Regio samen op, waarbij het Rijk onlangs € 7,5 miljoen heeft toegekend aan onze Regiodeal. Die kansen willen wij nog meer benutten. Dat geldt uiteraard ook voor het aanwenden van fondsen op Europees niveau.

Last but not least zijn er kansen binnen de eigen gemeentegrenzen. Onze stad en dorpen zijn namelijk maatschappelijk en economisch tot veel in staat. Dat heeft de coronacrisis, naast alle offers, ook zichtbaar gemaakt.

5 Overige onderwerpen en resumé voorstellen

5.1 Financieel herstel

Met onze voorstellen zoals die in de basislijst zijn opgenomen leggen wij voor ruim € 3 miljoen beslag op de algemene reserve. Daarnaast hebben wij in het begin van deze nota al aangegeven, dat we nog rekening hebben gehouden met mogelijk structurele gevolgen van het coronavirus. Deze zullen impact hebben op zowel onze uitgaven als op onze inkomsten. Wij gaan er vanuit dat wij bij het opstellen van de MPB 2021-2024 meer inzicht in zullen hebben. Mochten deze onzekere factoren in 2021 en verder tot onverwachte tegenvallers leiden, dan zullen wij die mogelijk uit de algemene reserve moeten opvangen.

Wij maken daardoor met het financieel herstel een pas op de plaats en wijken daarmee af van het bestuursakkoord. In de huidige omstandigheden vinden wij dat echter goed te verdedigen. Wij hebben tenslotte in de laatste jaren een weerstandsvermogen opgebouwd, wat we in geval van nood als risicobuffer in kunnen zetten. Die nood dient zich nu aan. Voor de lange termijn blijven wij echter verder werken aan financieel herstel.

5.2 Werkwijze kredieten

In onze brief van 16 december 2019 over de financieel risicovolle projecten gaan wij in op de wijze waarop kredieten in de MPB en de Voorjaarsnota worden opgenomen en op de risico's als kredieten niet worden aangepast aan loon- en prijsontwikkeling. Dit hangt samen met de motie 'lokale dubbele check', zoals die door uw raad bij de MPB 2020-2023 is aangenomen. Daarbij hebben wij toegezegd om kredietvoorstellen voor fysieke niet-reguliere projecten voortaan te voorzien van een externe toets van de geraamde kosten en dat wij in het voorjaar van 2020 met een nadere uitwerking zullen komen.

Onder verwijzing naar bijlage 5 stellen wij voor om:

1. Intern het projectcontrol en de rol van concernfinanciën te versterken en gebruik te maken van een externe toets voor fysieke niet-routinematige en overige complexe projecten;
2. Voor de kredietaanvragen aan de raad voor niet-routinematige fysieke projecten:
 - a. bij indicatieve berekeningen van kredieten \geq € 1 miljoen eerst een voorbereidingskrediet aan de raad te vragen;
 - b. bij indicatieve berekeningen van kredieten $<$ € 1 miljoen in de MPB een stelpost op te nemen, die de voorbereidingskosten dekken;
 - c. in de Voorjaarsnota en de MPB bij nieuwe kredieten rekening te houden met een structureel beslag op de begroting om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken;

d. in een later stadium (programma- en ontwerpfase) een separaat uitvoeringsvoorstel met een definitieve kredietaanvraag aan de raad voor te leggen.

3. Voor alle investeringen:

a. waar sprake is van een gefaseerde uitvoering, in de kredietopbouw rekening te houden met jaarlijkse indexering;

b. waarvan de uitvoering is vertraagd, in de eerstvolgende MPB rekening te houden met indexeren. Dit geldt ook voor langjarige projecten zoals de Binnenstad en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Het effect van die indexering wordt net als het krediet zelf over de levensduur afgeschreven. Hierdoor zullen de gevolgen voor de MPB meestal gering zijn.

5.3 Resumé voorstellen

Met dit Financieel Perspectief creëren wij een kader voor verdere besluitvorming over onze financiële toekomst. Zoals eerder aangegeven doen we dat met de kennis van medio mei en dat betekent dat in de komende periode van ons college en de raad flexibiliteit zal worden gevraagd, omdat prognoses zullen gaan afwijken.

Voor een overzichtelijke besluitvorming resumeren wij de voorstellen die wij eerder in deze nota hebben gedaan:

1. kennis nemen van het Financieel Perspectief 2021-2024;
2. de in paragraaf 3.1 genoemde ombuigingsmaatregelen (sociaal, fysiek, financieel technisch) als uitgangspunt te nemen voor de MPB 2021-2024;
3. ten behoeve van de MPB 2021-2024 aan te geven, binnen welke domeinen verdere ombuigingen gezocht moeten worden en waar die niet gezocht moeten worden;
4. **binnen het sociaal domein loslaten van het primaat van keuzevrijheid** voor inwoners en in plaats daarvan te kiezen voor het primaat bij strategisch partnerschap met een beperkt aantal aanbieders op basis van kwalitatieve criteria;
5. instemmen met de aanbevelingen in paragraaf 5.2 met betrekking tot een nieuwe werkwijze voor kredieten.

6 Bijlagen

1. Overzicht voorstellen onontkoombare ontwikkelingen
2. Basisvoorstel dekking begrotingstekort
3. Beknopte toelichting op de basisvoorstellen
4. Inventarisatie overige ombuigingsmogelijkheden en budgetten strategische doelen
5. Werkwijze kredieten
6. Subsidiescan

BIJLAGE 1

Overzicht voorstellen onontkoombare ontwikkelingen

ONONTKOOMBARE ONTWIKKELINGEN

Onderwerp	2021	2022	2023	2024	toelichting
1 Wet inburgering per 1/1/2021 dekking via Gemeentefonds	-280.000 280.000	-420.000 420.000	-420.000 420.000	-420.000 420.000	invoering uitgesteld tot 1-7-20) VNG en Rijk eens over compensatie
2 Wet gemeentelijke schuldhulpverlening dekking via Gemeentefonds	-pm. pm.	-pm. pm.	-pm. pm.	-pm. pm.	
3 Wet Open Overheid dekking via Gemeentefonds	-200.000 200.000	-200.000 200.000	-200.000 200.000	-200.000 200.000	VNG en Rijk zijn eens over compensatie
4 Vroegsignalering, nieuwe Wet op Schuldhulpverlening dekking via Gemeentefonds	-25.000 pm.	-25.000 pm.	-25.000 pm.	-25.000 pm.	VNG en Rijk in gesprek over compensatie
5 Routegebonden vervoer (o.a. leerlingenvervoer) mogelijke beheersmaatregelen	-1.300.000 pm.	-1.300.000 pm.	-1.300.000 pm.	-1.300.000 pm.	o.b.v. extrapolatie 5 maanden 2019
6 Voorzieningen (groot) onderhoud werkgebouw Zuid	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	op basis van op te stellen MJOP
7 Ontwikkelingen afval w.o. lage papierprijs	-pm.	-pm.	-pm.	-pm.	dekking via tarieven
8 Parkeren Apeldoorn West	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000	o.b.v. indicatief krediet van € 1,3 miljoen
9 Brandveiligheid Huis van Schoone Kunsten		-25.000	-25.000	-25.000	gekapitaliseerde investering € 400.000
10 Bijdrage Ont.wik.mij. Vitale Vakantieparken BV	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000	verhoging regionale contributie
11 Terugdraaien bezuiniging onderhoud klompenpaden	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	
12 Bestrijding eikenprocessierups	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	
13 Lucrato					
a. Hogere detacheringsvergoeding (loonwaarde)	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000	extra kosten voor eenheid BO
b. Concept meerjarenbegroting Lucrato 2021-2024	-pm.	-pm.	-pm.	-pm.	risico van € 0,5 tot € 1 miljoen structureel
Totaal	-2.040.000	-2.065.000	-2.065.000	-2.065.000	

DRINGEND CQ. ZEER WENSELIJK

1 Voortzetting burgerparticipatie	-250.000				
2 Vitale vakantieparken, handhaving en pauzewoningen	-120.000	-75.000	-75.000	-75.000	
3 Flankerende maatregelen vuurwerkverbod	-pm.	-pm.	-pm.	-pm.	
4 Kwetsbaarheid bomen (o.a. door letterzetter)	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000	
	-520.000	-225.000	-225.000	-225.000	

BIJLAGE 2

Basisvoorstel dekking begrotingstekort

Basisvoorstel dekking begrotingstekort

bedragen x € 1.000

Ombuigingsmogelijkheid		2021	2022	2023	2024
nr	Uitgaven- inkomsten verlaging / verhoging:				
Maatregelen sociaal domein					
1	Aanscherpen beleidsregels en verordeningen Wmo	100	100	100	100
2	Herindicaties huishoudelijke hulp	75	300	300	300
3	Aanvullend Wlz	62	250	250	250
4	Stoppen subsidie Real X	130	132	135	135
5	Niet uitbreiden activeringscoaches	115	115		
	subtotaal	482	897	785	785
Financieel technische maatregelen					
6	Lagere rentelasten vanwege daling rente kapitaalmarkt	250	250	250	250
7	Netto vrije begrotingsruimte (vastgesteld in MPB 2017-2020)	1.114	1.030	1.030	
8	Geen inflatiecorrectie materiële uitgaven 2021 en deels 2022	750	1.100	1.100	1.100
	subtotaal	2.114	2380	2380	1350
Fysieke en overige maatregelen					
9	Binnenstad	90	90	90	90
10	Afwaardering investering Koningslijn (2019 en 2020: € 150.000)	50			
11	Bezuinigen energielasten LED verlichting	40	60	80	80
12	Minder kleur in de stad, meer bodembedekkers	100	100	100	100
13	Besparing budgetten verkeersveiligheid en doorstroming	45	45	45	45
14	Innovatieve toepassingen openbaar vervoer	400			
15	Pilot bouw- en energieloket	60			
16	Energietransitie - niet verder laten groeien energiefonds	200	200		
17	Compensatiefonds maatschappelijk vastgoed	200	200	200	200
	subtotaal	1.185	695	515	515
Totaal aan voorstellen		3.781	3.972	3.680	2.650

BIJLAGE 3

Beknopte toelichting op de basisvoorstellen

Nr.	Programma	Onderwerp Beschrijving	Ombuiging in €
1.	7. JZW	Aanscherpen beleidsregels en verordeningen Wmo Uitgangspunt is het uitvoeren van de wettelijke taken waarbij gekeken wordt hoe de toegang meer handvatten kan krijgen bij het uitvoeren van het werk. Het betekent het terugbrengen van een aantal gemeentelijke extra keuzes in genoemde regelingen. Een eerste screening daarvan levert een uiteenlopende lijst met mogelijke (kleine) besparingen op.	€ 100.000 per jaar vanaf 2021
2.	7. JZW	Herindicaties huishoudelijke hulp In de Transformatienota is bij de MPB2020-2021 besloten om voor huishoudelijke verzorging bij nieuwe en herindicaties scherp te kijken naar de noodzakelijke omvang van de zorg. Dit in relatie tot het benutten van het eigen potentieel van de cliënt en zwaarte van de zorgvraag. Sinds die maatregel zijn indicaties vrijwel nooit hoger dan 3 uur per week. De nu voorgestelde maatregel houdt in dat ook alle lopende indicaties vanaf 3 uur per week opnieuw beoordeeld worden. In 2021 wordt met een lagere besparing rekening gehouden vanwege implementatiekosten en vertraagde invoering vanwege Corona.	€ 75.000 in 2021 en € 300.000 vanaf 2022
3.	7. JZW	Aanvullende uitstroom naar Wet langdurige zorg (Wlz) Binnen het huidige Wmo-cliënten bestand zitten cliënten die vermoedelijk in aanmerking komen voor Wlz zorg. Deze cliënten kregen in het verleden een langdurige Wmo indicatie omdat de situatie niet zou verbeteren en daarmee geen kosten voor keuken-tafelgesprekken etc. meer gemaakt hoefden te worden. Deze maatregel is een aanvulling op in de MPB 2020 genomen ombuigingsmaatregelen om bij nieuwe en herindicaties te screenen op het van toepassing kunnen zijn van de Wlz. Het betreft hier het doorlichten van het huidige cliëntenbestand. Indien de client 24 uren toezicht of zorg in de nabijheid nodig heeft, is het aannemelijk dat client zorg nodig heeft vanuit de Wet Langdurige zorg. Wij verwachten met deze screening een uitstroom naar de Wlz te realiseren. In 2021 wordt met een lagere besparing rekening gehouden vanwege implementatiekosten en vertraagde invoering vanwege Corona.	€ 62.000 in 2021 en € 250.000 vanaf 2022

Nr.	Programma	Onderwerp Beschrijving	Ombuiging in €
4.	5. JZW	Beëindigen subsidierelatie Real X Real-X is een fun- en skatepark op het Zwitsalterrein. Zij stellen zich daarnaast specifiek open voor jongeren met een stoornis in het autistisch spectrum. Real X kampt al langere tijd met financiële problemen en heeft onlangs besloten om de activiteiten te staken. De verstrekte subsidie komt niet voor een alternatief beschikbaar. Het vertrek van Real-X betekent het wegvallen van een voor een bepaalde groep jongeren aantrekkelijke voorziening. Skaters kunnen echter gebruik maken van verschillende skatevoorzieningen in de openbare ruimte. Voor jeugdigen met een stoornis kan samenwerking worden gezocht met de ontmoetingsplekken jeugd of andere wijklocaties. Door deze maatregel ontstaat leegstand op het Zwitsal terrein.	€ 130.000 vanaf 2021
5.	6. AenI	Niet uitbreiden aantal activeringscoaches Op dit moment kent de gemeente Apeldoorn 5 activeringscoaches / 4,17 fte. Deze activeringscoaches hebben als opdracht inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt van meer dan 3 jaar te activeren. Per jaar gaat het om 375 mensen. Dit doen zij vanuit de wijken in samenwerking met professionals vanuit het CJG, WMO-begeleiding, MEE en Stimenz. Vanuit de MPB zijn voor 2019 / 2020 en verder extra middelen beschikbaar gesteld om de inzet van de activeringscoaches structureel mogelijk te maken. Doel: vanaf 2021 500 inwoners per jaar (dus 125 extra) activeren. In 2019 is op de inzet van een extra activeringscoach per 2020 bezuinigd, deze maatregel wordt doorgetrokken naar 2021 en 2022. Dit betekent dat de gewenste 125 extra geactiveerde inwoners in deze jaren niet gerealiseerd wordt.	€ 115.000 in 2021 en 2022
6.	1. FC	Lagere rentelasten Zowel voor de korte als de lange termijn financiering verwachten wij dat het huidige lagere renteniveau langer zal aanhouden. Vanuit dit uitgangspunt kunnen we, aanvullend op het in de MPB 2020 verwerkte voordeel, voor 2021 en verder een extra rentevoordeel realiseren.	€ 250.000 per jaar vanaf 2021

Nr.	Programma	Onderwerp Beschrijving	Ombuiging in €
7.	1. FC	Netto vrije begrotingsruimte Bij de MPB 2017-2020 is vastgesteld dat nieuwe BBV regels ons verplichten om investeringen in de openbare ruimte te activeren met als gevolg dat de kapitaallasten in de begroting sterk gaan oplopen. Hierdoor wordt onze MPB steeds minder flexibel. In genoemde MPB is daarom besloten om de begrotingsruimte die ontstond doordat uitgaven in de openbare ruimte niet meer t.l.v. de exploitatie komen maar worden uitgesmeerd over meerdere jaren, voor een deel toe te voegen aan de algemene reserve. We noemden dat de netto vrije ruimte; dit besluit leverde tegelijk een bijdrage aan het financieel herstel. Deze toevoeging kan voor enkele jaren achterwege blijven en als dekking worden gebruikt voor het begrotingstekort. Niet structureel want het bedrag van ca. € 1 miljoen is nog de enige structurele voeding van de algemene reserve om deze reserve en daarmee ons weerstandsvermogen op het door de raad vastgestelde peil te krijgen.	€ 1,14 miljoen in 2021 en € 1,03 miljoen in 2022 en 2023
8.	1. FC	Geen inflatiecorrectie materiële uitgaven In de (pré) BBB 2021-2024 houden we, conform CPB prognoses, rekening met een index voor materiële uitgaven van 1,7%. Als we deze index voor 2021 op 0% stellen, dan besparen we daarmee structureel op onze interne budgetten en via de gewogen kostenontwikkeling (lonen en materiële uitgaven) op de externe (subsidie)budgetten. Voor 2022 stellen we deze index voor de interne budgetten opnieuw op 0%. Voor 2023 en verder blijft de 1,7% in stand. In dit voorstel worden de budgetten voor jeugdzorg en Wmo en de budgetten gekoppeld aan tarieven buiten beschouwing gelaten.	€ 750.000 in 2021 en € 1,1 miljoen in 2022 en verder
9	9. Directie	Binnenstad Het investeringsprogramma Binnenstad is herijkt naar aanleiding van de motie 'IJskaat'. Deze herijking is toegelicht in de betreffende raadsbrief van mei 2020. In dat verband zijn enkele projecten geschrapt vanwege te zachte financiële raming en te weinig middelen in relatie tot de gewenste (groen)ambitie. Deze projecten zijn Parkeren Fiets Zuid, Hofstraat/Kanaalstraat, Hoofdstraat Zuid, Raadhuisplein, Wilhelmina Druckerstraat/ Asselsestraat en Vosselmanstraat. De vrijgekomen investeringsruimte bedraagt € 2,58 miljoen.	€ 90.000 per jaar vanaf 2021

Nr.	Programma	Onderwerp Beschrijving	Ombuiging in €
		Deze ruimte is aangewend voor ten eerste projecten die kunnen doorgaan of afgerond worden. Dit betreft Markt-/Beekstraat (Marktstroom), Plein van de Stad, Pasplein, Parkeren Fiets Paslaan, lichtplan (Raadhuis) en Westpoint. Daarnaast is financiële ruimte vrijgemaakt voor projecten die doorgaan, maar eerst een nadere uitwerking vragen, namelijk Parkeren Fiets Marktpllein, Caterplein en extra vergroening Plein van de Stad. Daarbij is voor Parkeren Fiets Marktpllein het uitgangspunt om te kijken naar een stalling nabij het marktpllein in plaats van binnen de huidige parkeergarage onder het marktpllein. Met het stoppen van een aantal projecten krijgt die openbare ruimte op dit moment niet een kwaliteitsimpuls. Dit kan effect hebben op de verblijfskwaliteit voor burgers en ondernemers, de waarde van het aanpalende vastgoed en schuurt op sommige aspecten zoals inspelen op klimaatverandering en vergroening binnenstad met de bestuurlijke doelen voor de komende jaren. In combinatie met het Masterplan Binnenstad en voldoende financiële middelen kunnen in de komende jaren deze projecten mogelijk alsnog opgepakt worden. Onze ambitie in de binnenstad is namelijk onverminderd groot maar wij zijn ons er van bewust dat wij voor de realisatie meer tijd moeten nemen. De Eenheid BO zal voor de openbare ruimten die voorsnog niet worden heringericht meerjarig middelen binnen hun budget moeten vrijmaken voor (partiële) vervanging wanneer onveiligheid of kapitaalvernietiging aan de orde is. De financiële effecten betreffen wijzigingen in beheer en onderhoud van de opstallen (markthal en rijwielstallingen), extra opbrengsten auto's in marktplleingarage en wijziging in de kapitaallasten van de afzonderlijke projecten. Tezamen ontstaat hiermee financiële ruimte van € 90.000 per jaar.	
10.	9. POW	Afwaardering investering Koningslijn (2019 en 2020: € 150.000) In het programma 'Wij zijn Veluwe' is budget opgenomen voor het versterken van de beleving en het gebruik Koningslijn en omgeving. Grote investering is de realisatie van de stallingsloods voor de VSM. Nu vanuit de gebiedsopgave Veluwe investeringsmiddelen	In 2021 een besparing van € 50.000. (2019 en 2020: € 150.000)

		Onderwerp	
Nr.	Programma	Beschrijving	Ombuiging in €
		beschikbaar zijn gekomen voor de loods valt het gereserveerde budget binnen 'Wij zijn Veluwe' vrij.	
11.	3. B&O	Bezuinigen energielasten LED verlichting Jaarlijks vervangen wij een deel van de verouderde openbare verlichting. Door het toepassen van nieuwe technieken (zoals LED en longlife lampen) kunnen wij een besparing realiseren op de energielasten. De verkeersveiligheid is hierbij niet in het geding.	€ 40.000 in 2021, € 60.000 in 2022, € 80.000 2023 e.v.
12.	3. B&O	Minder kleur in de stad, meer bodembedekkers In plaats van kleurrijke vaste plantenvakken zullen vaker gewone heesters worden toegepast. Kleurrijke bloembollen, -bloemschalen (Loolaan), piramidebakken (op invalswegen en bij evenementen) zullen daardoor niet meer worden aangebracht. Er blijft nog wel € 10.000 beschikbaar voor het jaarlijks aanbrengen van de kleurrijke wisselbeplanting in het Oranjepark.	€ 100.000 per jaar vanaf 2021
13.	3. RL	Besparing budgetten verkeersveiligheid en doorstroming In de begroting hebben is totaal € 450.000 geraamd voor verkeersveiligheid en doorstroming. Uit deze budgetten worden onder andere licenties en onderhoudscontracten betaald, fietsexamens voor scholen, onderzoeken, verkeerseducatie en kleinere doorstromings- en verkeersveiligheidsmaatregelen. Door 10% te besparen wordt onze flexibiliteit voor maatwerk minder, maar het effect is beperkt.	€ 45.000 per jaar vanaf 2021
14.	3. RL	Innovatieve toepassingen openbaar vervoer Met de nieuwe concessie voor busvervoer komt er per december 2020 een wijziging in het buslijnnennet en vervallen in een aantal wijken de buslijnen. We hebben budget voor ondersteuning van andersoortige/innovatieve vormen van vervoer (zoals Mobuur) in de wijken waar de reguliere buslijnen wegvallen. Mogelijk zal de Provincie een deel van het alternatieve vervoer financieren. Wij stellen voor om de helft van het budget vrij te laten vallen.	€ 400.000 in 2021
15.	4. RL	Pilot bouw- en energieloket We stellen voor om deze pilot te stoppen. De pilot is een uitwerking van ons plan om te gaan experimenteren met een bouwbalie in de wijken. We	€ 60.000 in 2021

Onderwerp			
Nr.	Programma	Beschrijving	Ombuiging in €
		wilden starten met een pilot (duur 1 jaar) in de vorm van een bouw- en energieloket in de wijk de Maten. Op basis van de pilot kunnen we bepalen of er definitief en in meer wijken zo'n loket dient te worden gerealiseerd. Daarvoor zijn echter geen structurele middelen beschikbaar.	
16.	4. RL	Energietransitie - niet verder laten groeien energiefonds De huidige omvang van het Energiefonds, omvang € 6 miljoen, lijkt voldoende om komende twee jaar aan de financieringsbehoefte van bedrijven en instellingen te kunnen voldoen. Mocht blijken dat de financieringsbehoefte groter wordt, dan kan alsnog besloten worden om het fonds tot de eerder voorziene omvang van € 10 miljoen, of mogelijk zelfs een grotere omvang, aan te vullen. Indien het fonds tijdelijk niet wordt aangevuld, dan valt in 2021 en 2022 de toevoeging aan de algemene reserve, die ter dekking van het fonds is opgenomen in onze begroting, vrij.	€ 200.000 in 2021 en in 2022
17.	9. PVG	Compensatiefonds maatschappelijk vastgoed De compensatieregeling Maatschappelijk Vastgoed biedt maatschappelijke organisaties de mogelijkheid om het vastgoed waarin zij als huurder gehuisvest zijn in eigendom te verwerven. Dit gebeurt door een financiële bijdrage te verstrekken die hen in staat stelt andere financieringsbronnen aan te boren. Onze gemeente doteert in deze regeling. Maatschappelijke organisaties zullen door het opheffen van de regeling minder of niet meer in staat zijn het vastgoed waarin zij gehuisvest zijn aan te kopen. Zij worden daarmee afhankelijk van een eventuele nieuwe eigenaar of zullen andere huisvesting moeten zoeken.	€200.000 structureel

BIJLAGE 4

Inventarisatie overige ombuigingsmogelijkheden en budgetten strategische doelen ca.

Inventarisatie overige ombuigingsmogelijkheden en budgetten strategische doelen ca.

In deze lijst treft u mogelijke ombuigingsrichtingen aan. Wij willen u enige relativeringen meegeven. De lijst is nog niet helemaal in balans, daar zijn we nog niet in geslaagd en hij is evenmin limitatief. Bij de selectie is het uitgangspunt om op dit moment onomkeerbare maatregelen te voorkomen. Deze bijlage is met name bedoeld om u een steuntje in het debat te geven. Wij hopen dat u met inachtneming van die relativerende opmerkingen de lijst op zijn waarde in kunt schatten. Het gaat er in het debat om dat u ons college voldoende richting meegeeft om de MPB 2021-2024, en dan met name de eerste jaarschijf, op te bouwen. De lijst kan daarbij een hulpmiddel zijn.

Door de organisatie zijn bij enkele besparingsmogelijkheden meerdere varianten uitgewerkt. In de optelling van alle mogelijkheden is steeds de lichtste variant (met het laagste bedrag in het eerste jaar) meegenomen.

Onderin het overzicht zijn de budgetreeksen opgenomen, die vanaf 2014 beschikbaar zijn gesteld voor de strategische doelen en de tophema's inclusief de ombuigingen waartoe de raad vorig jaar (via de Voorjaarsnota 2019) in de MPB 2020-2023 heeft besloten.

bedragen x € 1.000

Ombuigingsmogelijkheid	2021	2022	2023	2024
Uitgaven- inkomsten verlaging / verhoging:				
Programma 1 Bestuur				
Presentiegelden bezwarencommissie	10	10		
Hoger onderwijs	500			
Evenementen				
- scenario 1 (verwerkt in telling)	150	270	280	280
- scenario 2	265	385	515	0
- scenario 3	265	385	515	515
Smart City Apeldoorn	10	10	10	10
Citymarketing	0	0	0	0
Raadsgriffie, raad en communicatiebudget Griffie	40	40	40	40
OZB met meer dan inflatiepercentage verhogen				
variant 1; geen extra verhoging boven inflatie (verwerkt in telling)	0	0	0	0
variant 2; eenmalig 8% extra in 2021	4.290	4.415	4.545	4.675
variant 3; in 2021 en 2022 extra 4,7% woningen en niet-woningen	1.155	3.240	3.340	3.435
variant 4; 4,7% inflatiecorrectie 2021-2024 alleen voor woningen	750	1.550	2.415	3.345
variant 5, 4,7% inflatiecorrectie 2021-2024 woningen en niet woningen	1.600	3.345	4.315	5.355
Invoeren Forensenbelasting		750	750	750
Invoeren Vermakelijkhedenretributie		375	375	375
Programma 2 Veiligheid				
Invoering bestuurlijke boete				
variant 1; accent op bevorderen naleefgedrag (verwerkt in telling)		30	30	30
variant 2; accent op lik-op-stuk beleid		100	100	100
Geen bijdrage aftelfeest		20		
Budget onderhoud brandkranen	10	10		
Hoger eigen risico verzekeringen		pm.		

Ombuigingsmogelijkheid	2021	2022	2023	2024
Uitgaven- inkomsten verlaging / verhoging:				
Programma 3 Openbare ruimte				
Vervallen van investeringsruimte wegen	180	180	180	180
Lager onderhoudsniveau openbare ruimte	450	450	450	450
Inkomsten fietsparkeren	200	200	200	200
Parkeervisie laadinfrastructuur	20	20	20	20
Parkeertarieven				
variant 1; verhoging met 3% (verwerkt in de telling)	125	125	125	125
variant 2; verhoging met 6%	250	250	250	250
Tunnel Laan van Osseveld				374
Extra capaciteit Laan v. Osseveld incl. omvormen rotonde Veenhuizerweg				97
Fietsdoorstroomas Hofstraat	6	6	6	6
Fietsdoorstroomas Stationsstraat	3	3	3	3
Elektrificering parkeergarage Haven Centrum	8	8	8	8
Fietspad Elsbosweg	58	58	58	58
Fietspad Woudhuizermark		13	13	13
Verbeteren doorstroming Laan van Zevenhuizen	72	72	72	72
Verbeteren doorstroming Kanaal Noord		16	16	16
Aansluiting Oost Veluweweg/A50	8	8	8	8
Aanpak verkeersonveilige locaties	10	10	10	10
Fietsroute Apeldoorn-Epe		33	33	33
Ondersteuning initiatieven duurzame mobiliteit		16	16	16
Verkeersveiligheidsmaatregelen Soerenseweg	14	14	14	14
Besparing bedrijfsvoering RL bij volledige ombuiging verkeersprojecten	50	50	50	50
Optimale variant groenplan ombuigen:				
scenario 1; naar middenvariant (verwerkt in de telling)	88	100	55	55
scenario 2; naar basisvariant	153	156	70	70
Dierenwelzijn-dierenasiel				pm
Beken en sprengen	pm	pm	pm	pm
Programma 5 Jeugd en onderwijs				
Begeleiding kwetsbare jongeren	100	100	100	100
Apeldoorn werkt mee	100	100	100	100
Groepsaanbod Jeugd	0	39	78	78
Voorschoolse middelen peuters	275	288	294	294
Programma 6 Apeldoorn activeert				
Sociaal vangnet				
- individuele inkomsten toeslag	160	160	160	160
- strippenkaart + uitvoeringskosten (Stadspas)	800	800	800	800
- reguliere kidskaart (feestdagen)	260	260	260	260
- zwemdiploma	120	120	120	120
- ondersteuning zorgkosten	-204	46	296	296
- overige ondersteuning kinderen	670	670	670	670
- pilot duurzaamheid	50	50	50	50

Ombuigingsmogelijkheid	2021	2022	2023	2024
Uitgaven- inkomsten verlaging / verhoging:				
Programma 7 Maatschappelijke ondersteuning				
Subsidie St. Samenspraak	9	20	20	20
Mantelzorgwaardering	368	368	368	368
Vraagafhankelijk vervoer maximeren	0	10	10	10
Volksgezondheid	100	100	100	100
Programma 8 Cultuur, erfgoed, evenementen en sport				
Geen nieuwbouw sporthal Zuiderpark (besparing extra kapitaallasten)	0	340	390	390
Overige kosten sportbeleid	211	216	219	219
St. paardrijden gehandicapten	0	10	19	19
Sportraad Apeldoorn	0	18	38	38
Subsidie huur overdekte zweminrichtingen	0	70	142	142
Subsidie zwembad Loenen	0	60	120	120
Sprenkelaar sluiten en geen nieuwbouw (besparing bestaande subsidie)	0	540	540	540
Sportstimulering	0	365	744	744
Investering sportaccommodaties	0	105	220	220
Rentelasten kunstgrasveld	0	30	68	68
Rentesubsidies sportverenigingen	0	pm	pm	pm
Scouting	0	22	22	22
Culturele instellingen				
- bezuinigen met extra 5% of bepaald instellingen korten		430	430	430
Kunst in de openbare ruimte		10	20	30
Projectsubsidies cultuur				
variant 1: bezuinigen met 5% (verwerkt in telling)		8	8	8
variant 2; bezuinigen met 10%		15	15	15
Erfgoedfonds				
variant 1; bezuinigen met extra 5% (verwerkt in de telling)		20	20	20
variant 2; bezuinigen met extra 10%		40	40	40
Taakstellende ombuiging op cultuur	80			
Programma 9 Buitenstad				
Budgetten ruimtelijke ontwikkeling, bouwen en wonen	29	29	29	29
Ondergronds brengen hoogspanningslijnen (t.g.v. algemene reserve)	(2.000)			
Zwitsal, vrijval bestemmingsreserve naar algemene reserve		(2.500)		
Centrumgebied Ugchelen	6	2	-1	2
Bedrijfsvoering				
Trainees (beperken uitbreiding)		270	245	
Nieuwe website	36	36	36	36
Totaal	5.182	8.609	9.557	9.796

Strategische doelen en (top)thema's; beschikbaar gesteld in de periode 2014 - 2020	2021	2022	2023	2024
Toeristisch toplandschap	1.089	834	826	826
Veelzijdige en innovatieve economie / Ondernemende stad (incl. kapitaal- lasten toekomstbestendig maken bedrijventerreinen)	995	1.055	1.140	1.140
Duurzaam Apeldoorn / energietransitie	2.695	1.554	1.354	1.354
Comfortabele gezinsstad (incl. kapitaallasten aanpassen schoolpleinen)	355	270	310	350
Inclusie (waaronder kapitaal- en exploitatielasten CMO's)	1.505	1.505	1.505	1.505
Burgerparticipatie; initiatievenfonds	100	100	100	100
Revitalisering; kapitaallasten	150	235	320	405
Binnenstad; kapitaallasten investeringen	764	806	806	806

BIJLAGE 5

Werkwijze kredieten

Werkwijze kredieten

In onze brief van 16 december 2019 over de financieel risicovolle projecten en de motie 'lokale dubbele check' van de MPB 2020-2023, zijn wij ingegaan op de wijze waarop kredieten in de MPB en de Voorjaarsnota worden opgenomen en op de risico's die we lopen als kredieten niet worden aangepast aan loon- en prijsontwikkeling. Hieronder werken wij dit onderwerp vanuit vijf invalshoeken nader uit.:

1. Uitvoering motie 'lokale dubbele check'
2. Aanvragen van kredieten
3. Indexering van kredieten
4. Investeringsruimte voor vervangingsinvesteringen
5. Overige

1. Uitvoering motie 'lokale dubbele check'

Bij de behandeling van de MPB 2020-2023 heeft de gemeenteraad de motie 'Lokale dubbele check' aangenomen. Daarbij heeft de raad aangegeven, dat kredietvoorstellen voor fysieke niet routinematige projecten voorzien worden van een extra externe toets van de geraamde kosten

Onder fysieke niet routinematige projecten verstaan we complexere of (financieel gezien) grote projecten. Deze hebben qua inhoud, planning, financiën en imago een hoger risico dan reguliere routinematige projecten, waarvoor wij veel deskundigheid in huis hebben. Voorbeelden van niet reguliere projecten zijn: verbouwing Stadhuis, Plein van de stad, Tunnel Laan van Osseveld, Zwembad Noord en de trekkenwand van Orpheus. Bij de laatste drie projecten, die nog in een voorbereidingsfase zitten, zijn externe partijen betrokken bij de kostenraming en opstellen van het bestek.

Uiteraard kunnen andere projecten dan fysieke projecten complex van aard zijn. Ook dan is het vier ogen principe van toepassing zijn, zoals we in onze brief van 19 december jl. hebben aangegeven. Wij zullen ook de niet fysieke projecten iedere keer afwegen langs de criteria: niet periodiek; inhoudelijk complex en mogelijk grote impact.

Wij willen projectcontrol binnen de eenheid Financiën en Control (FC) nadrukkelijker gaan positioneren. Van de eenheid FC mag worden verwacht dat deze rol 'onafhankelijk' en kritisch wordt ingevuld. Tevens is een rol weggelegd voor de Concerncontroller, die toetst of de organisatie van projecten voldoende is geborgd. De inzet van projectcontrol met specifieke deskundigheid vraagt om een zekere flexibele schil bij de eenheid FC.

Wij stellen voor om bovenstaande werkwijze, inclusief een externe toets, verder te standaardiseren en te betrekken bij het Beheersplan en ons daarbij eerst te richten op fysieke projecten.

2. Aanvragen van kredieten

Een kredietaanvraag bij de raad behoort goed onderbouwd en zo concreet mogelijk te zijn. Om de kwaliteit van een kredietaanvraag te borgen is een goed samenspel tussen projectorganisatie (incl. projectcontroller) en concernfinanciën vereist. Wij gaan dat nog explicieter organiseren. Bij separate kredietvoorstellen is daar meestal voldoende tijd voor. Wij hebben geconstateerd dat vooral rond de voorbereiding van de MPB (integrale afweging) en in mindere mate bij de Voorjaarsnota tijdsdruk er voor zorgt dat voorstellen een indicatief karakter hebben. Daar is op zich niets mis mee, want soms is meer onderzoek en informatie nodig voor verdere uitwerking.

De laatste jaren is het gebruikelijk, dat voorstellen voor nieuw beleid waar een investering aan is verbonden, via vaststelling van de MPB door de raad leidt tot impliciete instemming met het benodigde krediet. Op zich is dat een efficiënte werkwijze, omdat het college direct in het nieuwe

begrotingsjaar de uitvoering ter hand kan nemen en niet meer een nieuw bestuurlijk traject hoeft te doorlopen met een separaat kredietvoorstel. Wij verwerken die nieuwe investeringen in een bijlage bij de MPB, zoals in bijlage 5.3.4 van de MPB 2020-2023 'overzicht kapitaallasten en nieuwe investeringen'.

Deze werkwijze brengt echter het risico met zich mee, dat indicatieve berekeningen de basis vormen voor het beschikbaar stellen van een krediet door de raad. Bij de nadere uitwerking of in de uitvoering blijkt soms, dat het werkelijk benodigde krediet (naar boven) afwijkt. Daar zijn in de afgelopen periode een aantal voorbeelden van geweest.

In lijn met de 'lessons learned' bij het Plein van de Stad stellen wij daarom een andere werkwijze voor. We willen daarbij onderscheid maken tussen routinematige en niet routinematige investeringen. De eerste betreft bijvoorbeeld de openbare ruimte (investeringen met een maatschappelijk nut) en investeringen die voortvloeien uit de bedrijfsvoering. Niet routinematige investeringen gaan over kredieten die voortvloeien uit nieuw beleid en kredieten voor vervanging van een bepaald object. Op de vervangingsinvesteringen gaan wij onder ad 4 nader.

Bij projectmatig werken wordt veelal de IPOR systematiek gehanteerd: initiatief-, plan-, ontwerp en realisatiefase. In dat kader stellen we voor om ten aanzien van *niet routinematige fysieke projecten*:

- a. bij indicatieve berekeningen van kredieten \geq € 1 miljoen eerst een voorbereidingskrediet aan de raad te vragen;
- b. bij indicatieve berekeningen van kredieten $<$ € 1 miljoen, in de MPB een stelpost op te nemen, die de voorbereidingskosten dekken;
- c. in de Voorjaarsnota en de MPB waar mogelijk rekening te houden met het structurele beslag op de begroting om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken;
- d. in een later stadium (programma- en ontwerpfase) een separaat uitvoeringsvoorstel met een definitieve kredietaanvraag aan de raad voor te leggen.

In het uitwerkingsvoorstel betrekken we het eerdere voorbereidingskrediet en zorgen we voor aansluiting met de benodigde begrotingsruimte om de kapitaallasten te dekken. In deze fase vindt ook de externe toets op de kosten plaats conform de motie 'lokale dubbele check'.

Bij twijfel of sprake is van een routinematige of niet routinematige fysieke investering kiezen wij voor een separaat kredietvoorstel. Uiteraard maken wij altijd een afweging ten aanzien van de bestuurlijke impact van een onderwerp.

3. Indexering van kredieten

Als in het jaar waarin de raad een investeringskrediet beschikbaar stelt ook de aanbesteding plaatsvindt, dan zal niet of beperkt sprake zijn van loon- en prijsbijstellingen. Bij vertraging in de uitvoering kan echter een inflatie effect ontstaan, waarmee in het krediet geen rekening is gehouden. Vooral in economische omstandigheden, waarbij aannemers de opdrachten voor het uitkiezen hebben, is dat risicovol. De post onvoorzien in het krediet of een herschikking binnen het project kunnen daar deels in voorzien, maar niet altijd.

Daarnaast kan bij het ontwerp van een project al duidelijk zijn, dat uitvoering meerdere jaren in beslag gaat nemen. Verkeers- en mobiliteitsplannen zijn daarvan een voorbeeld. Een gefaseerde opbouw van het krediet, waarbij al rekening wordt gehouden met een inflatiecomponent in de latere jaren is dan van belang. We werken vaak al zo, maar nog niet altijd en zeker niet bij vertraagde uitvoering.

Wij stellen ten aanzien van investeringen, zowel routinematige als niet routinematige, dan ook het volgende voor:

- a. bij een krediet waar een gefaseerde uitvoering op voorhand duidelijk is, in de kredietopbouw rekening te houden met (cumulatieve) indexering;

b. kredieten waarbij de uitvoering vertraagt in de eerstvolgende MPB te indexeren. Dit geldt ook voor langjarige projecten zoals de Binnenstad en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Het effect van die indexering wordt net als het krediet zelf over bijv. 20 of 40 jaar afgeschreven. Hierdoor zullen de gevolgen voor de MPB gering zijn.

In het beheersen van dit vraagstuk is een belangrijke rol weggelegd voor projectcontrol en concern-financiën, zoals hierboven is aangegeven. Wij werken dit via het Beheersplan verder uit.

4. Vervangingsinvesteringen

Zowel bij de routinematige, als bij de niet routinematige investeringen kan sprake zijn van vervangingsinvesteringen. Vervanging is echter geen automatisme en vraagt zeker in tijden van financiële krapte bestuurlijke instemming. Waarbij vervanging van materieel dat essentieel is voor het primaire proces meer in de sfeer van bedrijfsvoering ligt (bijv. ICT projecten), dan in de bestuurlijke sfeer. Uiteraard is ook dan een onafhankelijke toets van belang, een rol die hoort bij de eenheid FC.

Het ligt anders als het gaat om vervanging van grotere kapitaalgoederen, zoals in de openbare ruimte (bruggen, viaducten) en bij vastgoed aan de orde is. Sporthal Zuiderpark en zwembad Apeldoorn Noord zijn daarvan voorbeelden. In dat geval is een bestuurlijke afweging essentieel. Apeldoorn kent geen traditie in het reserveren voor vervanging van majeure objecten. Dat merken we vooral als een vervanging wordt uitgesteld terwijl de financiële levensduur is verstreken en in de begroting de kapitaallasten vervolgens vrijvallen naar de algemene middelen.

Wij stellen ten aanzien van alle fysieke investeringen voor om:

- a. bij uitstel van de technische vervanging terwijl de financiële levensduur is verstreken, de bestaande ruimte aan kapitaallasten in de MPB vast te houden tot er over het vervangen een (bestuurlijk) besluit is genomen⁴;
- b. met ingang van 2024 de omvang aan kapitaallastenbudget van het vastgoedbedrijf vast te houden op het niveau 2023 en het verschil tussen het beschikbare budget en de geraamde kapitaallasten op te nemen in een stelpost kapitaallasten vervangingsinvesteringen;
- c. routinematige investeringen zoals voor het vervangen van materieel en voor het investeren in de openbare ruimte jaarlijks te indexeren.

5. Overige

Tenslotte kennen wij grootschalige plannen waaraan tarieven gekoppeld zijn, zoals voor riolering, (natuur)begraven en afvalinzameling. Wij hebben voldoende deskundigheid in huis om die plannen zelf op te stellen. Bij uitzondering schakelen we daarvoor een derde in, zoals voor het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) dat tot en met 2019 loopt.

Wij stellen voor om, in geval van het zelf opstellen van grootschalige plannen, deze te laten toetsen door een externe partij. De kosten van de externe toetsing maken deel uit van de totale kosten van het betreffende plan. Dit is in lijn met de motie 'lokale dubbele check'.

6. Resume van voorstellen

1. intern het projectcontrol en de rol van concernfinanciën te versterken en gebruik te maken van een externe toets voor de fysieke niet routinematige projecten en overige complexe projecten;

⁴ In de jaren dat vervanging niet plaats vindt kan de vastgehouden ruimte aan kapitaallasten incidenteel voor iets anders worden ingezet.

2. voor de kredietaanvragen aan de raad voor niet routinematige fysieke projecten:
 - a. bij indicatieve berekeningen van kredieten \geq € 1 miljoen eerst een voorbereidingskrediet aan de raad te vragen;
 - b. bij indicatieve berekeningen van kredieten $<$ € 1 miljoen in de MPB een stelpost op te nemen, die de voorbereidingskosten dekken;
 - c. in de Voorjaarsnota en de MPB bij nieuwe kredieten rekening te houden met een structureel beslag op de begroting om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken;
 - d. in een later stadium (programma- en ontwerpfase) een separaat uitvoeringsvoorstel met een definitieve kredietaanvraag aan de raad voor te leggen;
3. voor alle investeringen:
 - a. bij een krediet waar een gefaseerde uitvoering aan de orde is, in de kredietopbouw rekening te houden met jaarlijkse indexering;
 - b. de kredieten waarvan de uitvoering is vertraagd, in de eerstvolgende MPB te indexeren. Dit geldt ook voor langjarige projecten zoals de Binnenstad en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Het effect van die indexering wordt net als het krediet zelf over 20 of 40 jaar afgeschreven.

BIJLAGE 6

Subsidiescan